

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Salla Samelin

PERINTÄLAIN MUUTOSTEN VAIKU-
TUS OIKEUDELLISEN PERINNÄN
YLEISYYTEEN JA MAKSUHÄI-
RIÖMERKINTÖJEN MÄÄRÄÄN

Liiketalous
2017

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Salla Samelin
Opinnäytetyön nimi	Perintälain muutosten vaikutus oikeudellisen perinnän yleisyyteen ja maksuhäiriömerkintöjen määrään
Vuosi	2017
Kieli	suomi
Sivumäärä	64
Ohjaaja	Marika Teirfolk-Naarmala

Lakia saatavien perinnästä muutettiin edellisen kerran 16.3.2013 voimaan tulleella uudistuksella. Muutossäädösten tarkoituksena oli parantaa velallisen oikeuksia ja mahdollisuuksia vaikuttaa omaan tilanteeseensa. Hallituksen esityksessä (57/2012) arveltiin oikeudellisen perinnän lisääntyvän jossain määrin, kun vapaaehtoisen perinnän kuluja rajoitetaan. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, miten vuonna 2013 voimaan tulleet perintälain kuluttajasaatavia koskevat muutokset ovat vaikuttaneet perintäprosessiin, oikeudellisen perinnän yleisyyteen ja maksuhäiriömerkintöjen määrään.

Tutkimuksen teoriaosuudessa avattiin perintäprosessin, perintälain historian ja kuluttajasaatavia koskevien lakimuutosten keskeisimmät asiat. Luottotietorekisterin ja maksuhäiriömerkintöjen osalta esitettiin myös tutkimuksen kannalta oleelliset asiat ja käsitteet. Tärkeimpinä lähteinä käytettiin lainsäädäntöä, hallituksen esityksiä sekä oikeuskirjallisuutta. Empiirinen osuus toteutettiin kirjoituspöytätyönä. Tutkimusmenetelmä oli kvantitatiivinen ja aineisto saatiin Suomen Asiakastieto Oy:n, oikeusministeriön sekä erään perintätoimiston ylläpitämistä tilastoista.

Tutkimustuloksista selvisi, että oikeudellinen perintä, eli velkomusasian siirtäminen haastehakemuksella käräjäoikeuden käsittelyyn, on vähentynyt viimeisimmän perintälakiuudistuksen jälkeen. Oikeudellinen perintä lisääntyi vuoden 2013 aikana edellisvuoteen verrattuna, mutta kääntyi jo vuonna 2014 laskuun. Vaikka maksuhäiriömerkintöjä rekisteröidään yhä paljon, merkinnät kasautuvat entistä enemmän samoille henkilöille. Ensimmäisen merkinnän rekisteriin saaneita henkilöitä on vuonna 2016 rekisteröity hieman vähemmän kuin vuosina 2014 ja 2015.

ABSTRACT

Author	Salla Samelin
Title	Changes Made to the Debt Collection Act and the Effects on the Numbers of Judicial Collection and Payment Default Entries
Year	2017
Language	Finnish
Pages	64
Name of Supervisor	Marika Teirfolk-Naarmala

The Debt Collection Act was changed on the 16th of March 2013. Changes on the legislation were made to improve the debtor's rights concerning the handling of their own case. The Government Bill (57/2012) assumed that the number of cases in judicial collection will increase because the fees caused by voluntary collection are more limited by the renewed legislation. The aim of this thesis was to find out how the changes made to the Debt Collection Act in 2013 regarding consumer debt collection have affected the debt collection process and the number of the judicial collection cases as well as payment default entries.

The theory of this study explains the core concepts of the debt collection process, the history of the Debt Collection Act and the changes made to legislation regarding consumer debt collection. Relevant information about credit report and payment default entries is also presented. This research was based on the Debt Collection Act, other relevant legislation, Government Bills and judicial literature. The research method was quantitative and the study material, statistics, was provided by Suomen Asiakastieto Oy, Ministry of Justice in Finland and a debt collection agency.

The study showed that the number of cases in judicial collection has decreased after the latest renewal of the debt collection legislation. The number of judicial collection cases increased during 2013 compared to the previous year but started to decrease in 2014. Even though payment default entries are registered in equally large numbers today as in the last couple of years, most of those entries are registered to people who already have a bad credit rating. The number of consumers who got their first payment default entry decreased in the year 2016 compared to the years 2014 and 2015.

Keywords	Debt collection, legislation, judicial collection, payment default entry
----------	--

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	7
2	PERINTÄPROSESSI	10
2.1	Vapaaehtoinen perintä	10
2.2	Oikeudellinen perintä	12
2.2.1	Haastemenettely	13
2.2.2	Ulosotto	16
3	LUOTTOTIETOREKISTERI JA MAKSUHÄIRIÖMERKINTÄ	18
3.1	Luottotietotoiminta	18
3.2	Luottotiedot	19
3.3	Yksityishenkilöiden maksuhäiriömerkintätyypit, merkinnän syntyminen ja rekisteröintiaika	20
3.4	Merkinnän vaikutukset	22
4	LAKI SAATAVIEN PERINNÄSTÄ	23
4.1	Perintälain historia ja tarkoitus	23
4.2	Perintätoiminnan luvanvaraisuus ja valvonta	25
4.3	Alkuperäisen perintälain kuluttajasaatavien perintää koskevat pykälät pääpiirteittäin	26
4.4	Kuluttajasaatavien perintää koskevat muutokset lakiin	28
4.4.1	Hyvä perintätapa 4 §	28
4.4.2	Maksuvaatimus kuluttajasaatavan perinnässä 5 §	29
4.4.3	Perintäkulujen korvaaminen 10 §	30
4.4.4	Varojen kohdentaminen saatavan osille 11a §	32
4.4.5	Lakimuutosten vaikutusten arviointi hallituksen esityksessä	33
4.4.6	Kuluttajansuojalain 7 lukuun tehdyt muutokset kuluttajan aseman parantamiseksi	34
5	PERINTÄPROSESSI ENNEN LAKIMUUTOSTA JA SEN JÄLKEEN	37

6	OIKEUDELLISEN PERINNÄN YLEISYYS JA MUUTOKSET	
	MAKSUHÄIRIÖMERKINTÖJEN MÄÄRÄSSÄ	42
6.1	Maksuhäiriömerkinnän saaneiden henkilöiden määrä vuosittain	43
6.2	Perintätoimiston järjestelmään rekisteröityneet maksuhäiriömerkinnät vuosina 2013–2016.....	45
6.3	Oikeudelliseen perintään siirrettyjen kuluttajasaatavien määrä vuoden sisällä perinnän aloitusajankohdasta.....	47
6.4	Velka- ja saamissuhteisiin liittyvät haastehakemukset 2012–2016.....	49
7	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	53
7.1	Keskeisimmät tulokset	53
7.2	Tutkimuksen luotettavuus ja pätevyys	58
7.3	Opinnäytetyöprosessin arviointi	59
7.4	Jatkotutkimusehdotukset.....	60
	LÄHTEET	61

KUVIO- JA TAULUKKOLUETTELO

Kuvio 1. Riidattoman velkomusasian käsittely käräjäoikeudessa. (Karttunen ym. 2012, 319.)	14
Kuvio 2. Esimerkki perintäprosessista ennen vuoden 2013 lakiuudistusta.	39
Kuvio 3. Esimerkki perintäprosessista vuoden 2013 lakiuudistuksen jälkeen.	40
Kuvio 4. Maksuhäiriöisten henkilöiden määrä 2007–2016. (Suomen Asiakastieto Oy 2017 a.)	43
Kuvio 5. Maksuhäiriömerkintöjen määrä perintätoimiston järjestelmässä 2013–2016.	46
Kuvio 6. Perinnän aloituspäivästä vuoden sisällä oikeudelliseen perintään siirretyt asiat.	48
Kuvio 7. Velka- ja saamissuhteeseen liittyvät haastehakemukset vuosittain 2012–2016. (Oikeusministeriö 2013; Oikeusministeriö 2014; Oikeusministeriö 2015; Oikeusministeriö 2016; Oikeusministeriö 2017 a.)	50

Taulukko 1. Perintäkulujen enimmäismäärät. (L 22.4.1999/513 b, 10a §, 10d §.)	32
--	----

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön aiheena on vuoden 2013 perintälakiuudistuksen vaikutus oikeudellisen perinnän yleisyyteen ja maksuhäiriömerkintöjen määrään vuosien 2013–2016 välisenä aikana. Tästä muodostuu varsinainen tutkimusongelma, eli onko perintälakiuudistus lisännyt oikeudellisen perinnän yleisyyttä ja vaikuttanut siten maksuhäiriömerkintöjen määrään? Tutkimusongelmaan haetaan vastausta seuraavien tutkimuskysymysten kautta:

- Miten perintälakia muutettiin kuluttajasaatavien perinnän osalta 16.3.2013 voimaan tullessa uudistuksessa?
- Minkälaisia vaikutuksia lakimuutoksella on ollut velallisiin ja perintäprosessiin?
- Ovatko lakimuutokset lisänneet oikeudelliseen perintään siirtymistä?
- Miten maksuhäiriömerkintöjen määrä on muuttunut vuosina 2013–2016?

Aiheen ajankohtaisuus ja oma työni perintäalalla toimivat alkusysäyksenä tämän tutkimuksen aloittamisessa. Maksuhäiriömerkintöjen määrä on ollut viimeisen vuoden aikana paljon esillä mediassa ja keskusteluissa. Tilastojen mukaan maksuhäiriömerkintöjen määrä on jatkuvassa kasvussa ja yhä useampi ihminen saa tietoihinsa käytännön asioita vaikeuttavan merkinnän. Osittain maksuhäiriömerkintöjen määrän lisääntymisestä syytetään uudistettua perintälakia. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kaupallisten sopimusten maksuehdoista, laiksi saatavien perinnästä annetun lain muuttamisesta ja eräksi niihin liittyviksi laeiksi (HE 57/2012) ennusti myös lakimuutosten lisäävän oikeudelliseen perintään siirtyvien velkomusasioiden määrää, mutta toisaalta muutoksen ei arveltu olevan merkittävä.

Lakimuutos ja sen tuomat rajoitukset esimerkiksi velallisilta vaadittaviin kuluihin ovat muuttaneet perintäprosessia. Perintälakia muutettiin 16.3.2013 voimaan tulleilla uudistuksilla, joilla pyrittiin parantamaan velallisen oikeuksia sekä kohtuullistamaan perinnästä aiheutuneita kustannuksia. Velkojat ja perintätoimistot joutuvat miettimään entistä tarkemmin, miten perintää kannattaa jatkaa lain salliman kahden maksullisen maksuvaatimuksen jälkeen. Oikeudellinen perintä saattaa olla

tehokasta, mutta velkojan rahavirran kannalta katsottuna se on myös usein pitkä ja hidas prosessi saatavien kotiuttamiseksi.

Opinnäytetyötä ja sen tuloksia voidaan käyttää hyödyksi esimerkiksi perintäalan työtehtäviin perehdytettäessä. Uuden työntekijän perehdyttäminen perintätehtäviin on haastavaa, koska muistettavaa ja opittavaa on paljon ja harvoilla on aiempaa kokemusta alalta. Tämä tutkimus voi toimia oppimateriaalina, jonka avulla uusi työntekijä saa lisätietoa perintälakiin tehtyihin muutoksiin sekä maksuhäiriömerkintöihin liittyen. Tutkimus auttaa syventämään aiemmin opittua sekä parantaa työntekijän mahdollisuuksia vastata kattavasti sekä velallisten että toimeksiantajien kysymyksiin. Tutkimus voi olla hyödyksi myös velkojalle tai laskutuksen parissa työskentelevälle, koska teoriaosuudessa käydään läpi perintäprosessi, uusimmat muutokset perintälakiin kuluttajaperinnässä sekä perustiedot luottotietomerkinnöistä ja niiden ilmoittamisen edellytyksistä.

Tutkimuksen rakenne ja rajaus

Tutkimuksen teoriaosuus koostuu neljästä pääluvusta. Aluksi käydään läpi perintäprosessin kulku pääpiirteittäin sekä vapaaehtoisen että oikeudellisen perinnän osalta. Seuraavaksi tarkastellaan luottotietotoimintaa, maksuhäiriömerkintöjä ja perintelain (L 22.4.1999/513) historiaa ja alkuperäistä säädöstä sekä siihen tehtyjä muutoksia kuluttajaperinnän osalta. Lakimuutoksia avataan keskeisimpien pykälien osalta, joilla on merkitystä perintäprosessissa sekä velallisen että velkojan kannalta. Teoriaosan lopussa tarkastellaan lakimuutosten valossa perintäprosessin tilannetta ennen vuotta 2013 ja sen jälkeen. Asiaa havainnollistetaan kuvitteellisten esimerkkitapausten avulla.

Tutkimuksen empiirinen osa koostuu yhdestä pääluvusta, jossa käsitellään tilastoja maksuhäiriömerkintöjen ja merkinnän saaneiden velallisten määrästä ja oikeudellisen perinnän yleisyydestä yksityishenkilöiden kohdalla. Tilastojen pohjalta tarkastellaan perintälakimuutosten, oikeudellisen perinnän yleisyyden sekä maksuhäiriömerkintöjen määrän keskinäisiä suhteita. Tutkimuksen lopussa esitetään johtopäätökset, pohditaan tutkimuksen luotettavuutta ja pätevyyttä sekä tuodaan esiin jatkotutkimusehdotuksia.

Maksuhäiriömerkintöjen määrän tarkastelu rajataan yksityishenkilöiden merkintöihin vuosina 2013–2016, koska uusin perintälakimuutos astui voimaan 16.3.2013. Tutkimuksella halutaan selvittää mitä merkintöjen määrälle on tapahtunut nimenomaan tuolla aikavälillä. Oikeudelliseen perintään siirrettyjen velkomusasioiden tilannetta tutkitaan vuosien 2012–2016 väliseltä ajalta.

Perintälakimuutoksia on analysoitu aiemmin tehdyissä tutkimuksissa ja muutosten vaikutuksia on yritetty ennustaa. Luotettavia tuloksia on silloin kuitenkin ollut vaikea saada, koska muutossäädökset eivät olleet vielä tarpeeksi pitkään vaikuttaneet perintäprosessiin. Lakimuutosten ollessa nyt noin neljä vuotta vanhoja, voidaan niiden vaikutuksia analysoida. Käytettävissä on useiden vuosien ajalta kerättyä tilastotietoa, josta voidaan tutkia tilanteen todellista kehitystä.

Tutkimus toteutetaan kirjoituspöytätyönä sekundaaridataa, eli valmiita tilastoja, lainsäädäntöä, hallituksen esityksiä sekä aiheeseen liittyvää kirjallisuutta ja julkaisuja hyödyntäen. Tutkimusmenetelmä on kvantitatiivinen, eli määrällinen, jossa pyritään suuremmalla otoskoolla tarkastelemaan asiaa. Kvantitatiivinen menetelmä sopii tähän tutkimukseen parhaiten, koska maksuhäiriömerkintöjen todennukaista kokonais kuvaa ei saada pienestä rajatusta otoksesta. Tuloksien yleistettävyyden kannalta on myös tärkeää, että otos on riittävän suuri. Tarkasteluun on otettu Suomen Asiakastieto Oy:n tilastojen lisäksi myös erään perintätoimiston järjestelmästä saatuja tilastoja maksuhäiriömerkintöjen määristä ja oikeudelliseen perintään vuoden sisällä perinnän aloitusajankohdasta siirretyistä tapauksista. Perintätoimiston tilastot sisältävät ainoastaan vuosittaiset tai kuukausittaiset määrät numeroina tai prosentteina. Velallisia, toimeksiantajia tai saatavia yksilöiviä tietoja ei ole käsitelty. Perintälakimuutosten vaikutuksia oikeudelliseen perintään on arvioitu myös oikeusministeriön julkaisemien tuomioistuinten työtilastojen kautta. Näistä työtilastoista nähdään, kuinka monta summaarista, eli riidatonta haastehakemusta velka- ja saamissuhteeseen liittyen on saapunut käräjäoikeuden käsiteltäväksi vuosittain. Tässä tilastossa on mukana myös yrityksiin, yhdistyksiin ja säätiöihin kohdistuvia velkomushaasteita, mutta ehdottomasti suurin osa haastehakemuksista koskee yksityishenkilöitä (Kulmala 2017).

2 PERINTÄPROSESSI

Vapaaehtoinen ja oikeudellinen perintä eroavat toisistaan paljon. Vapaaehtoisen perinnän aikana velallinen yritetään saada maksamaan velka vapaaehtoisin maksujärjestelyin, kuten maksuvaatimusten, maksusopimusten tai eräpäivän siirtämisen avulla. Oikeudelliseen perintään siirrytään silloin, kun on selvää, että vapaaehtoisuuteen perustuvat toimenpiteet eivät tuota toivottua tulosta. Oikeudellisen perinnän tarkoituksena on saada saatavalle täytäntöönpanokelpoinen tuomio, jonka voi lähettää ulosottoviranomaisen perittäväksi. Tässä luvussa esitellään lyhyesti vapaaehtoisen ja oikeudellisen perinnän pääpiirteitä.

2.1 Vapaaehtoinen perintä

Vapaaehtoista perintää edeltävä askel on maksumuistutus. Muistutuksen voi lähettää palveluntarjoaja tai -tuottaja itse tai sen voi ulkoistaa perintätoimeksiannon saajan tehtäväksi. Maksumuistutus voidaan lähettää velalliselle kirjallisena tai sähköisesti ja se voi olla myös puhelimitse esitetty vaatimus. (Lindström 2014, 247.) Perintäkulua voi vaatia, jos saatavasta on vähintään 14 päivää ennen sen erääntymistä lähetetty velalliselle lasku tai muu erääntymisilmoitus ja tämän ilmoituksen eräpäivästä on kulunut vähintään 14 päivää ennen maksumuistutuksen lähettämistä. Muistutuksen voi lähettää nopeamminkin alkuperäisen laskun eräpäivän jälkeen, mutta silloin siitä ei voi vaatia perintäkulua velalliselta. Maksumuistutuksesta saa vaatia enintään viiden euron maksun. (L 22.4.1999/513 b, 10b §.)

Vapaaehtoinen perintä on syytä aloittaa kohtuullisen ajan kuluttua maksumuistutuksen erääntymisestä, jos saatava on edelleen maksamatta. Maksuvaatimusta ei saa lähettää ennen kuin muistutuksen lähettämisestä on kulunut vähintään 14 päivää. Kirjeperintä on suhteellisen edullinen perinnän muoto, sillä se ei aiheuta isoja henkilöstökuluja ja sitä voidaan käyttää suuriin massoihin, joissa perittävän saatavan suuruus ei välttämättä ole kovin iso yksittäisen velallisen kohdalla. (Lindström 2014, 271–272.)

Vapaaehtoista perintää suoritetaan jonkin verran myös puhelinperintänä ja sähköpostin kautta. Puhelinperinnän etu on henkilökohtaisuus sekä sen suoma mahdollisuus kuunnella velallista ja pyrkiä etsimään juuri hänen tilanteeseensa sopiva ratkaisu. Haittapuolena puhelinperinnässä on se, että sillä tavoitetaan vain yksi velallinen kerralla ja se vie aikaa ja resursseja enemmän kuin kirjeperintä. Sähköposti on nykyaikana yleisesti käytetty viestintätapa. Se tarjoaa myös velalliselle helpon ja nopean keinon olla yhteydessä velkojaan tai perintätoimistoon sopiakseen maksusta. (Lindström 2014, 275–278.) Vaikka ensimmäinen maksuvaatimus tuleekin lähettää aina kirjallisena, muut perintään liittyvät kirjeet voidaan sen jälkeen toimittaa sähköisesti, mikäli velallinen itse on siihen nimenomaisesti suostunut (L 22.4.1999/513 b, 5.2 §).

Yhden maksuvaatimuksen jälkeen maksamatta olevan saatavan voi siirtää oikeudelliseen perintään (Lindström 2014, 295). Useimmiten lähetetään kuitenkin toinen maksuvaatimus ja velallista saatetaan yrittää tavoittaa myös puhelimitse ennen haastehakemuksen laatimista. Jos velallinen ottaa yhteyttä saatuaan kirjeen, voi hänen kanssaan yrittää keskustella erilaisista maksujärjestelyistä.

Velallinen saattaa yhteydenotossaan myös kiistää saatavan perusteen tai määrän tai pyytää vapaaehtoisen perinnän keskeyttämistä. Kiistämistapauksissa saatavan peruste tai määrä on tarkistettava toimeksiantajalta tai jos velkaa perii alkuperäinen velkoja itse, tehtävä asiasta selvitys velalliselle. Perintää ei saa jatkaa, paitsi jos velallinen ei esitä kiistämislle mitään perustetta tai vetoaa johonkin asiaan, jolla ei ole merkitystä maksuvelvollisuuteen. (L 22.4.1999/513 b, 4b §; Lindström 2014, 264–265.) Perinnän keskeyttämis-oikeus koskee vain kokonaan erääntyneitä saatavia ja pyyntö tulee tehdä kirjallisesti. Perintää saa tämänkin jälkeen jatkaa, jos velalliselta ei vaadita perintäkuluja. Velkojalle ei siis synny velvollisuutta siirtää saatavaa oikeudelliseen perintään, vaikka perintä pyydetäänkin keskeyttämään. Velkoja saa myös muistuttaa velallista sellaisesta velasta, joka uhkaa vanhentua, ja vaatia vanhentumisen katkaisukirjeestä kulun, vaikka vapaaehtoinen perintä olisikin keskeytetty. (L 22.4.1999/513 b, 4c §; Lindström 2014, 236–237).

Jos vapaaehtoinen perintä todetaan tehottomaksi eikä saatavaa haluta siirtää oikeudelliseen perintään, voidaan velka jättää vapaaehtoiseen perintään valvontaan, jolloin huolehditaan lähinnä vanhentumisen katkaisemisesta muistuttamalla velasta vähintään kolmen vuoden välein (L 15.8.2003/728, 4–5 §). Vapaaehtoisessa perinnässä oleva luonnollisen henkilön rahavelka vanhenee lopullisesti 20 vuoden kuluessa velan eräpäivästä katsottuna. Jos velkojana on luonnollinen henkilö, vanhentumisaika on 25 vuotta. (L 15.8.2003/728, 13a §.) Tätä vanhentumisaikaa ei voi katkaista, mutta sen aikana voimassa oleva kolmen vuoden vanhentumisaika pitää huomioida, muuten velka vanhenee, eikä sitä saa enää periä. Vanhentuminen voidaan katkaista monella tavalla. Velkoja voi muistuttaa velasta tai vaatia sille suoritusta, velallisen kanssa voidaan sopia maksusuunnitelmasta tai velallinen voi tunnustaa velan muulla tavoin, esimerkiksi suorittamalla siihen maksun. Vanhentumisen katkaisun edellytyksenä on, että velka yksilöidään katkaisutoimen yhteydessä. (L 15.8.2003/728, 10 §.)

2.2 Oikeudellinen perintä

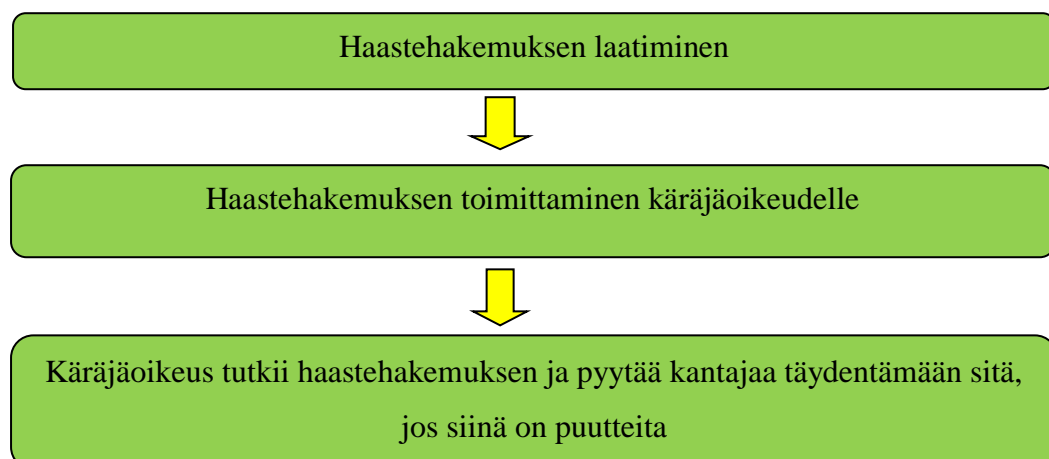
Oikeudelliseen perintään siirrytään yleensä vasta, kun vapaaehtoisen perinnän keinot on käytetty ja on selvää, että niillä keinoin velkaa ei saada perittyä. Tavoitteena on saada velalle täytäntöönpanoperuste, eli oikeuden velkomustuomio, jonka jälkeen saatavan voi siirtää ulosottoviranomaisen perittäväksi. Velan siirtäminen nopeassa tahdissa oikeudelliseen perintään saattaa olla eduksi siinä tapauksessa, että velallisella ei vielä ole maksuhäiriömerkintöjä, mutta hänellä on mahdollisesti kertynyt jo paljon velkaa. Jos velalliselle on kertynyt lähiaikoina luottotietoihin useampi UMV-merkintä, eli ulosoton varattomuudesta, kertoo se velkojille, että oikeudellinen perintä ei välttämättä tule lähiaikoina onnistumaan, koska velalliselta ei ole saatu ulosmitattua mitään tuloa tai omaisuutta. (Lindström 2014, 291–293.) Erilaisia maksuhäiriömerkintätyyppejä käydään tarkemmin läpi kolmannessa luvussa.

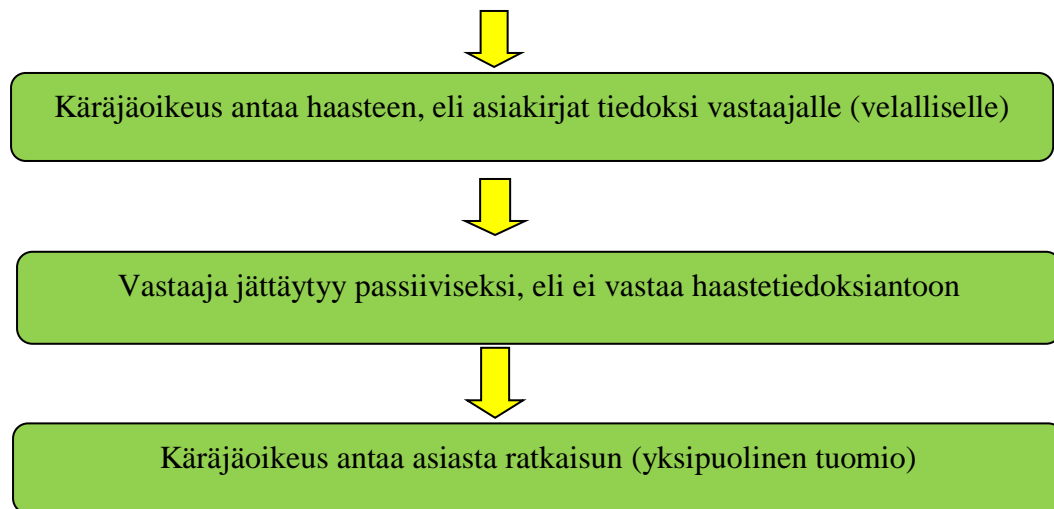
Oikeudellisessa perinnässä saatavan vanhentumisaika on viisi vuotta. Ajan katsotaan alkaneen siitä, kun asiassa on annettu tuomio tai muu ulosotto-peruste. Vanhentuminen katkeaa aina, kun asia laitetaan vireille ulosotossa ja uusi viiden vuo-

den pituinen vanhentumisaika alkaa kulua vasta ulosoton estetodistuksesta alkaen. (Lindström 2014, 408.) Aiemmin estetodistukseen päättäneet täytäntöönpanot eivät katkaisseet vanhentumista, jos vireille tuloa ei saatu annettua velalliselle tiedoksi sen vuoksi, että hänen olinpaikkansa ei ollut selvillä. Käytäntöä muutettiin vuonna 2016 siten, että nykyään ulosottoasian vireille tulo katkaisee pääsääntöisesti vanhentumisen, vaikka velallisen olinpaikka ei olisikaan tiedossa. Tämä uudistettu säännös koskee kaikkia sellaisia ulosottoasioita, joissa estetodistus on annettu 1.6.2016 tai sen jälkeen. (Valtioneuvosto 2016.)

2.2.1 Haastemenettely

Haastemenettelyllä tarkoitetaan yksityisoikeudellisen saatavan vahvistamista ulosottokelpoiseksi. Prosessia kutsutaan oikeudelliseksi perinnäksi ja oikeudenkäyntimenettelyä säätelee oikeudenkäymiskaari (L 1.1.1734/4). Maksamattomista saatavista suurin osa on riidattomia, eli maksamattomuus johtuu velallisen maksukyvyttömyydestä tai -haluttomuudesta, eikä siitä, että laskussa olisi jotain epäselvää. (Karttunen, Laasanen, Sippel, Uitto & Valtonen 2012, 318.) Riidattomat asiat voidaan laittaa vireille suppealla haastehakemuksella ja jos niitä ei riitauteta, ne voidaan vahvistaa ulosottokelpoisiksi kirjallisessa menettelyssä. Tällaisesta menettelystä seuraavaa velkomustuomiota kutsutaan yksipuoliseksi tuomioksi ja siitä tuleva maksuhäiriömerkintä on YVK. (Lindström 2014, 298.) Seuraavasta kuvioista (Kuvio 1) nähdään, miten riidaton velkomusasia kulkee käräjäoikeuden prosessin läpi kirjallisessa menettelyssä.

Kuvio 1. Riidattoman velkomusasian käsittely käräjäoikeudessa. (Karttunen ym. 2012, 319.)

Haastehakemuksessa pitää yksilöidä velkoja, velallinen ja velan peruste. Siitä täytyy myös ilmetä perintäkulu-, viivästyskorko- ja oikeudenkäyntikuluvaatimukset. (Lindström 2014, 303–305.) Jos esimerkiksi oikeudenkäyntimaksu jää velkojalta vaatimatta, käräjäoikeus ei tuomitse sitä velallisen maksettavaksi. Kulujen on oltava rahamäärällisesti yksilöidyt, että ne voidaan tuomita yksipuolisella tuomiolla. (Lappalainen, Frände, Havansi, Koulu, Niemi-Kiesiläinen, Nylund, Rautio, Sihto & Virolainen 2007, 809–810.)

Suppea haastehakemus voidaan siis tehdä vain riidattomista ja selvistä asioista. Haasteessa pitää olla maininta, että asia on velkojan käsityksen mukaan riidaton. Se, että todisteita ei tarvitse oheistaa riidattomaan haastehakemukseen, helpottaa asian käsittelyä sekä mahdollistaa haastehakemuksen toimittamisen atk-yhteyksiä käyttäen suoraan käräjäoikeuden tietojärjestelmään. Mikäli vastaaja jossain vaiheessa riitauttaa asian, sen käsittely ei enää jatku riidattomana ja usein todisteiden toimittaminen käräjäoikeudelle on tässä vaiheessa tarpeellista. Pätevä riitautus pitää aina perustella. Pelkkä velallisen ilmoitus, ettei aio maksaa velkaa, ei ole riittävä peruste. Kaikista riitaisista asioista tulee laatia laaja haastehakemus, mikäli ne halutaan siirtää oikeudelliseen perintään. Laajassa haastehakemuksessa pitää

selvittää, mitä perusteita vastaaja on esittänyt riitautukselleen ja miksi velka on kantajan näkemyksen mukaan edelleen oikea määrältään ja perusteeltaan. Riitaisen asian haastehakemuksessa pitää ilmoittaa myös kaikki kirjalliset todisteet, joihin aiotaan vedota asian käsittelyssä, sekä mitä todisteilla on tarkoitus näyttää toteen ja ketkä toimivat todistajina. (Lappalainen ym. 2007, 809; Lindström 2014, 307, 311.)

Haasteasia tulee vireille, kun haastehakemus toimitetaan kärjäoikeuden kansliaan joko postitse, sähköisesti, automaattista tietojenkäsittelyä apuna käyttäen tai faksilla (Lindström 2014, 313). Mikäli hakemuksessa on puutteita, voi kärjäoikeus pyytää kantajaa täydentämään hakemusta. Jos hakemusta ei täydennetä pyynnöstä huolimatta, tuomioistuin voi jättää asian tutkimatta tai hylätä sen päätöksellä. (Lappalainen ym. 2007, 811–812; Lindström 2014, 316.) Haaste toimitetaan vastaajalle tiedoksi yleensä postitse, kirjeitse, haastemiehen välityksellä tai puhelin-tiedoksiantona. Vastaajan on vastattava haasteeseen 14 päivän kuluessa. Vastauksessa tulee ilmoittaa, myönnetäänkö vai kiistetäänkö kanne. Kiistämisen yhteydessä on esitettävä kaikki perusteet, miksi kanne ei ole vastaajan mielestä oikea määrältään, perusteeltaan tai muun mahdollisen syyn vuoksi. (Lappalainen ym. 2007, 815–817; Lindström 2014, 316–321.) Useimmat riidattomat velkomusasiat käsitellään kirjallisessa valmistelussa. Asiat ratkaistaan silloin asiakirjojen perusteella, mikäli vastaaja ei ole vastustanut kantajan vaatimuksia. (Lindström 2014, 322.)

Kärjäoikeus voi yksipuolisen tuomion sijasta ratkaista asian tuomiolla, josta syntävä maksuhäiriömerkintä on SVK. Tuomiolla ratkaistaan asiat, joissa vastaaja on myöntänyt kanteen oikeaksi tai kantaja on luopunut kanteen mukaisista vaatimuksista. Jos kantaja on peruuttanut kanteen kokonaan, ei vastaajalle tietenkään synny maksuhäiriömerkintää, vaan asian käsittely raukeaa ja asia jätetään sillensä. Velkomusasia voidaan ratkaista myös osapuolten välisellä sovinnolla, jonka kärjäoikeus vahvistaa. Sovinnosta ei aiheudu maksuhäiriömerkintää rekisteriin, mutta sovinto toimii sellaisenaan ulosottoperusteena. Jos vastaaja ei suorita sovinnon mukaisia maksuja, voi velkoja siirtää asian ulosottoviranomaisten perittäväksi. (Lindström 2014, 324–325.)

2.2.2 Ulosotto

Ulosotolla tarkoitetaan pakkotäytäntöönpanoa, joka kohdistuu velallisen tuloon tai omaisuuteen (Lindström 2014, 386). Ulosoton aloittamiseksi saatavalla tulee olla täytäntöönpanoperuste, kuten oikeuden vahvistama velkomustuomio. Asioiden etenemisjärjestys oikeudellisen perinnän prosessissa antaa velalliselle oikeussuojaa. Ensin velkojan vaatimus tutkitaan käräjäoikeudessa ja velallisella on mahdollisuus tässä vaiheessa kiistää kanne joko kokonaan tai osittain, mikäli hänellä on eri näkemys asiasta. Jos kanteessa ei ole mitään epäselvää tai sitä ei kiistetä, asiassa annetaan tuomio ja vasta lopuksi voidaan ryhtyä toimiin saatavan ulosmittaamiseksi. Velallinen saa näin suojaa sekä vääriltä vaatimuksilta että oikeudettomalta pakkotäytäntöönpanolta. (Koulu, Havansi, Korkea-aho, Lindfors & Niemi 2009, 454.)

Ulosottooperusteen vanhenemisaika on 15 vuotta, jos velkojana on oikeushenkilö ja velallisena yksityishenkilö ja 20 vuotta, jos velkoja on luonnollinen henkilö. 20 vuoden vanhenemisaikaa sovelletaan myös rikosperusteiseen velkaan, josta velallinen on tuomittu yhdyskuntapalveluun tai vankeusrangaistukseen. Saatava vanhenee lopullisesti, kun ulosottooperuste on vanhentunut. (Lindström 2014, 207, 390–391.)

Ulosottooperustetta ei laiteta täytäntöönpanoon viran puolesta, vaan ulosottoa pitää hakea. Hakemus voi olla kirjallinen, sähköinen tai toimitettu suoraan ulosoton tietojärjestelmään. Etenkin suurimmat perintätoimistot lähettävät ulosottohakemukset pääasiassa tietojärjestelmähakijoina, jolloin prosessi toimii nopeammin ja vähemmällä manuaalisella työllä sekä lähettävässä että vastaanottavassa päässä. Ulosottoasia tulee vireille silloin, kun hakemus saapuu ulosottoon tai heidän sähköiseen järjestelmäänsä. Hakemukseen on liitettävä ulosottooperuste. Tietojärjestelmähakijoilla riittää, kun hakemuksessa ilmoitetaan tuomion tiedot. Ulosottovirasto hakee tällöin tuomion sähköisestä järjestelmästä annettujen tietojen perusteella ja ulosmittaa sen mukaisesti. (Koulu ym. 2009, 468–470.)

Velkojan halutessa saatavan suppeaan ulosottoon, tulee sitä nimenomaisesti pyytää, muuten saatava rekisteröidään normaaliin ulosottoon. Suppealla ulosotolla

tarkoitetaan pelkästään rahan ja rahasaatavien, kuten toistuvaistulon tai veronpaltauksen ulosmittaamista. Toistuvaistuloksi käsitetään palkka, eläke, sosiaalietuudet ja elinkeinotulo. Normaalien ulosoton yhteydessä voidaan ulosmitata myös realisoitavaa omaisuutta, kuten asunto, mökki, auto tai arvoesineitä. (Koulu ym. 2009, 523; L 15.6.2007/705, 3:105 §; Lindström 2014, 404.)

Ulosoton hakija voi hakemuksessa pyytää saatavansa merkitsemistä passiivirekisteriin, mikäli normaali ulosotto päättyy esteeseen, eli velalliselta ei ole voitu ulosmitata mitään. Passiivisaatavan perimiseksi ei suoriteta aktiivisia toimia. Ulosottomiehen ei tarvitse silloin etsiä omaisuutta tai selvittää velallisen olinpaikkaa. Mikäli ulosmitattavaa omaisuutta ilmenee, nousee passiivirekisterissä oleva asia vireille ja omaisuus tai sen realisoinnista saadut tulot voidaan suorittaa velalle. Passiivirekisteröintiäika on kaksi vuotta ja aika alkaa kulua silloin, kun normaalissa ulosotossa todetaan este. Koska ulosottoasia ei ole vireillä passiivirekisteröinnin aikana, saatavan vanhentumisaika kuluu normaalisti estetodistuksesta lähtien. (Koulu ym. 2009, 472; L 15.6.2007/705, 3:103 §; Lindström 2014, 406.)

3 LUOTTOTIETOREKISTERI JA MAKSUHÄIRIÖMERKINTÄ

Luottotietojen avulla voidaan arvioida henkilön tai yrityksen maksukäyttäytymistä ja luottokelpoisuutta. Rekisterit ja niistä saatava tieto toimivat apuna monenlaisessa päätöksenteossa suurissa yrityksissä, yksityisillä elinkeinonharjoittajilla ja vuokranantajilla. Luottotietojen menettämisen uhka toimii ikään kuin panttina tai lupauksena myyjälle siitä, että saatu tavara tai palvelu on tarkoitus maksaa ajallaan. Lisäksi puhtaat luottotiedot kertovat siitä, että asiakas on ainakin aiemmin ollut tunnollinen maksaja.

Maksuhäiriömerkintä vaikuttaa suuresti merkinnän saaneen jokapäiväiseen elämään ja hankaloittaa esimerkiksi sopimuksien tekemistä tai laskulle ostamista. Merkintä säilyy tiedoissa kahdesta viiteen vuoteen. Luottotietomerkintä ei ole sama asia kuin maksuhäiriömerkintä. Luottotietoihin voi saada merkinnän myös edunvalvonnan alkamisen, toimintakelpoisuuden rajoittamisen tai itse asetetun luottokiellon vuoksi. Käsitteellisesti ne eivät ole kuitenkaan maksuhäiriömerkintöjä. Tässä luvussa selvitetään luottotietorekisteritoiminnan pääpiirteet, millä edellytyksillä luottotietorekisterimerkinnän saa ilmoittaa, mitä tämän tutkimuksen kannalta oleelliset yksityishenkilöiden maksuhäiriömerkintätyypit tarkoittavat ja millä perusteella ne syntyvät.

3.1 Luottotietotoiminta

Luottotietotoiminta on liiketoimintaa, jota harjoitetaan itsenäisenä elinkeinona. Tietoja kootaan ja luovutetaan kolmansien osapuolten käyttöön esimerkiksi luottoriskien arvioimista varten. Luottotietotoiminnan tavoitteena on varoittaa luotonantajia myöntämästä luottoja niille, joiden takaisinmaksukyky on heikentynyt tai joiden maksukykyä voidaan epäillä aiemman maksukäyttäytymisen perusteella. (Niemi 2014, 44.) Suomessa aloitettiin ammattimainen luottotietojen kerääminen noin sata vuotta sitten. Alussa toiminta oli pienimuotoista ja tietoja tarkistettiin harvoin ja usein vain erityisestä syystä. Luotonannon yleistymisen sekä tietokoneistuminen mahdollistivat entistä tehokkaamman luottotietorekisterin pitämisen.

Kehittymisen myötä pystyttiin keräämään ja käsittelemään yhä suurempia tietomääriä, hakemaan yksittäistä tietoa sekä analysoimaan ja jakelemaan tietoa tehokammin. Luottotietoja kerätään kaupparekisteristä, tuomioistuimista, perintätoimistoilta, veroviranomaisilta, rahoitus- ja luottokorttiyhtiöiltä, ulosottomiehiltä sekä yrityksiltä itseltään. Aikoinaan tietoja kerättiin myös lähipiiriltä ja liikeuttavilta, mutta tästä on luovuttu. (Koulu & Lindfors 2013, 24.)

Suomessa luottotietotoimintaa harjoittavia yrityksiä ovat Suomen Asiakastieto Oy, Bisnode Finland Oy ja Intrum Justitian luottotietopalvelu. Luottotietotoiminnan harjoittaminen on vastuullista ja väärinkäytöksillä voitaisiin saada aikaan suurta haittaa yrityksille ja myös luonnollisille henkilöille. Vastuullisuuden painottamiseksi luottotietolaissa on säädetty luottotietotoiminnan harjoittamisen ilmoituksenvaraisuudesta, ankarasta vastuusta koskien lainvastaisesti tuotettujen yritysluottotietojen käytöstä aiheutuneesta taloudellisesta vahingosta sekä hyvästä luottotietotavasta (Niemi 2014, 44). Hyvä luottotietotapa tarkoittaa sitä, että luottotietojen käsittelyä valvotaan asianmukaisesti ja rekisteröityjen tiedonsaantioikeus toteutuu. Tietojärjestelmien tietoturvallisuudesta ja rekisteröityjen yksityisyydensuojasta täytyy huolehtia ja rekisteröityjen oikeus tulla arvioiduksi oikeiden ja asianmukaisten tietojen perusteella ei saa vaarantua. (L 11.5.2007/527, 2:5 §; Lindström 2014, 16.)

3.2 Luottotiedot

Luottotiedot ovat tietoja, joilla voidaan kuvata henkilön tai yrityksen maksukykyä tai maksuhalukkuutta. Maksukyvyllä viitataan siihen, että henkilö kykenee pitämään taloutensa tasapainossa ja hoitamaan velvoitteensa asianmukaisesti. Maksuhalukkuudella taas tarkoitetaan laajempaa kuvaa siitä, miten huolellisesti henkilö hoitaa maksuvelvoitteitaan. Näitä tietoja käytetään luottokelpoisuuden arvioimiseen esimerkiksi rahaluoton myöntämisessä ja muissa päätöksentekotilanteissa. (Lindström 2014, 15.)

Suomessa ei ole käytössä positiivista henkilöluottotietorekisteriä, koska luottotietolaki estää tällä hetkellä sellaisten tietojen jakamisen. Positiivisilla luottotiedoilla tarkoitetaan tietoa rekisteröidyn sen hetkisistä veloista sekä niiden hoitamisesta.

Luottotietorekisteriin merkitään edelleen enimmäkseen vain negatiivisia tietoja, eli velkomustuomioita, joita on kertynyt maksamatta jääneistä veloista sekä yritysten trattoja, konkursseja, saneerauksia ja liiketoimintakieltoja koskevia tietoja (Niemi 2014, 46). Ongelmaksi tässä on muodostunut se, että vaikka maksuhäiriömerkinnät antavat luotonantajille tietoa henkilön maksukyvyistä, tulee ensimmäinen maksuhäiriömerkintä usein vasta siinä vaiheessa, kun ihminen on jo pahasti velkaantunut. (Koulu & Lindfors 2013, 24–25.)

Yksityishenkilön saadessa ensimmäisen luottotietomerkinnän tulee hänelle toimittaa tieto, että merkintä on talletettu rekisteriin. Ilmoituksessa täytyy mainita myös oikeudesta tehdä oikaisuvaatimus ja kertoa velan suorittamisen vaikutuksesta jo syntyneisiin merkintöihin. Rekisteriin merkityllä luonnollisella henkilöllä on oikeus saada tietää, että kenelle hänen henkilöluottotietoja on viimeisen vuoden aikana luovutettu ja mistä rekisterissä olevat tiedot ovat peräisin. Velallisella on siis lain antama tarkastusoikeus, että hän voisi saada suojaa mahdollisia vääriä luottotietomerkintöjä vastaan. (Lindström 2014, 26–27; Niemi 2014, 51.)

3.3 Yksityishenkilöiden maksuhäiriömerkintätyypit, merkinnän syntyminen ja rekisteröintiaika

Yksityishenkilöiden maksuhäiriötyyppejä on useita erilaisia. Osa näistä merkinnöistä päättyy rekisteriin kulutusluottosopimukseen perustuvan maksun viivästy misestä ja osa käräjäoikeuden velkomustuomioiden tai ulosottoviranomaisten es tetietojen myötä. Yksityishenkilöiden luottosuhteita koskevia maksuhäiriömerkintöjä ovat LKP, OSP ja OLP. Näillä tarkoitetaan luottokorttiin, tililuottoon, kerta luottoon tai osamaksukauppaan liittyviä maksuhäiriöitä. Velkojalla on oikeus ilmoittaa luottotietorekisteriin tieto kulutusluottosopimuksen mukaisen maksun laiminlyönnistä maksun ollessa viivästynyt vähintään 60 päivää alkuperäisestä eräpäivästä. Luottotietolaissa on säädetty edellytykset, joiden tulee täyttyä, että merkinnän ilmoittaminen on mahdollista. Ehdoton edellytys on, että luottosopimuksessa on alun perin ollut maininta maksuhäiriötietojen ilmoittamisesta rekisterin ylläpitäjälle. Lisäksi velkojan on lähetettävä velalliselle kirjallinen maksukehotus vähintään 21 päivää ennen merkinnän ilmoittamista ja tässä kehotuksessa

täytyy muistuttaa maksuhäiriötietojen merkitsemisestä rekisteriin. Mikäli velkoja ja velallinen ovat tehneet eräpäivän jälkeen uuden maksusopimuksen, ei maksuhäiriötietoa saa lähettää 60 päivän kuluttua alkuperäisestä eräpäivästä. (Koulu & Lindfors 2013, 25; L 11.5.2007/527, 4:14 §; Lindström 2014, 19.) Velkojalla ei ole mitään velvollisuutta ilmoittaa maksuhäiriötietoa rekisteriin. Suuret luotonantajat kuitenkin tekevät ilmoituksen melkein poikkeuksetta, koska se pitää rekisterin kattavana ja ajantasaisena. (Koulu & Lindfors 2013, 25.)

Käräjäoikeuden maksutuomiosta syntyy maksuhäiriömerkintänä joko YVK, jolloin vastaaja ei ole vastannut kanteeseen, tai SVK, jolloin vastaaja on myöntänyt kanteen (Lindström 2014, 324). Kun velkoja haluaa saatavansa ulosoton perittäväksi, tulee velalle hakea ulosottooperuste, eli maksutuomio käräjäoikeudesta. Tämä koskee yleensä pankin tai muun rahoituslaitoksen myöntämää luottoa tai laskurästä. Julkisen laitoksen, kuten esimerkiksi kunnallisen terveydenhuollon, päivähoiton, oikeusrekisterikeskuksen ja veroviraston maksut voidaan lähettää suoraan ulosoton perittäväksi ilman käräjäoikeuden tuomiota. (Takuu-Säätiö 2016.)

Ulosoton toimesta luottotietoihin voi tulla merkinnät UMV, UMS ja UMP. Näistä UMV tarkoittaa sitä, että ulosottomenettelyssä on todettu varattomuus tai muu este, eli mitään ei ole saatu ulosmitattua. UMS tarkoittaa samaa, mutta suppeassa ulosottomenettelyssä havaittua estettä. (Suomen Asiakastieto Oy 2012.) UMP-merkintä kertoo pitkäkestoisesta ulosotosta, eli tuloja on ulosmitattu kahden vuoden aikana vähintään 18 kuukauden ajan yhtäjaksoisesti ilman varattomuusmerkintää (Lindström 2014, 27). Ulosottooperintä ei välttämättä aiheuta maksuhäiriömerkintää, jos kyseessä on julkisen laitoksen saatava, joka ei käy käräjäoikeuden kautta ja se maksetaan pois ulosoton kautta ilman varattomuusesteen toteamista (Takuu-Säätiö 2016).

Käräjäoikeuden velkomustuomiosta ja ulosottoviranomaisen toteamasta varattomuusesteestä tulevan yksittäisen merkinnän säilytysaika on kolme vuotta. Jos lasku maksetaan kokonaan, eikä muita merkintöjä ole, lyhenee säilytysaika kahteen vuoteen, kun maksusta ilmoitetaan rekisterinpitäjälle. Mikäli henkilö saa lisää maksuhäiriömerkintöjä, aika pitenee neljään vuoteen. Pitkäaikaisen ulosoton mer-

kintä UMP ja suppean ulosoton estemerkintä UMS poistuvat, kun velka on maksettu kokonaan ja siitä ilmoitetaan rekisterinpitäjälle. (Niemi 2014, 50.)

3.4 Merkinnän vaikutukset

Maksuhäiriömerkintä vaikeuttaa elämää monella tavalla. Merkinnän saanut voi esimerkiksi menettää luottokorttinsa, kun merkintä tulee kortin myöntäneen pankin tietoon. Peruspankkipalvelut on kuitenkin turvattu luottolaitoslailla. Jokaisen on saatava käyttöönsä pankkitili ja esimerkiksi Visa Electron tai debit-kortti. Merkintä voi kuitenkin luoda esteen pankin vaihtamiselle ja lainan tai luottokortin saamiselle. Osamaksukaupat ja laskulle ostamiset jäävät luottotietonsa menettäneelle yleensä vain haaveeksi, koska kauppiasyritykset tapaavat tarkistaa tällaisten sopimusten yhteydessä toisen osapuolen luottotiedot. (Fine vakuutus- ja rahoitusneuvonta 2015; Kuluttajaliitto 2016.)

On olemassa jotain peruspalveluita, jotka tulee tarjota kuluttajalle maksuhäiriömerkinnästä huolimatta, esimerkiksi jo aiemmin mainitut peruspankkipalvelut sekä lisäksi sähkö, vesi, vakuutus, puhelinliittymä ja internet. Näitä palveluita ei kuitenkaan voi saada, jos kyseessä olevasta palvelusta tullut lasku on maksamatta. Muutenkin palveluiden saaminen edellyttää usein vakuuden antamista tai ennakkomaksua. Vakuutusyhtiöiden ei ole lain perusteella pakko myöntää vapaaehtoisia vakuutuksia, kuten kotivakuutusta tai auton kaskovakuutusta, jos hakijalla on maksuhäiriömerkintä. Lakisääteinen auton liikennevakuutus on myönnettävä, mutta siihen voi vaatia vuoden vakuutusmaksut enakkoon. (Fine vakuutus- ja rahoitusneuvonta 2015; Kuluttajaliitto 2016.)

Maksuhäiriömerkintä voi olla esteenä työnhaussa ja vuokra-asunnon saamisessa. Hakijoiden luottotiedot tavataan tarkistaa siinä tapauksessa, jos työtehtäviin liittyy taloudellista vastuuta. Tietojen tarkistamisesta on usein mainittu jo työpaikkailmoituksessa. Vuokranantajat tarkistavat myös yleensä vuokralaisehdokkaan luottotiedot. Maksuhäiriömerkintä ei välttämättä estä vuokra-asunnon saamista, mutta hankaloittaa sitä huomattavasti. (Kuluttajaliitto 2016; Lindström 2014, 21.)

4 LAKI SAATAVIEN PERINNÄSTÄ

Alun perin perintätoimialaa ei säännelty minkään lain avulla. Sen vuoksi alalle ilmestyi monenlaisia yrittäjiä, etenkin 1980-luvun loppupuolelta lähtien, jolloin joukkoon mahtui myös sellaisia toimijoita, jotka käyttivät arveluttavia tai epäasianmukaisia keinoja saatavan perimiseksi. Asiaa yritettiin korjata vuonna 1992 laaditulla ohjeistuksella hyvästä perintätavasta, mutta koska ohjeet eivät olleet oikeudellisesti velvoittavia, jatkui niiden vastainen toiminta jossain määrin. Perintälain valmisteluun käytettiin useita vuosia ja sen yhteydessä myös koko perintätoimiala päätettiin säätää luvanvaraiseksi elinkeinotoiminnaksi. Tarkoituksena oli parantaa sekä velallisen että toimeksiantajan asemaa.

Tämän luvun alkupuolella tutustutaan perintälain historiaan, alan luvanvaraisuuteen ja valvontaan sekä alkuperäisen säädöksen kuluttajaperintää koskeviin pääpiirteisiin. Luvun loppupuolella tarkastellaan 16.3.2013 voimaan astuneen perintälain muutoksia kuluttajaperintää koskevissa pykälissä. Pykälät on käyty läpi siinä järjestyksessä kuin ne laissa esiintyvät ja käsiteltäväksi on valittu sellaiset muutokset, joilla on käytännössä ollut vaikutusta perintäprosessiin niin velkojan, toimeksisaajan kuin velallisenkin kannalta. Lopussa käydään lyhyesti läpi myös kuluttajansuojalain 7 lukuun tehdyt muutokset, jotka tulivat voimaan 1.6.2013. Niiden tarkoituksena oli turvata kuluttajan oikeuksia, vaatia luotonmyöntäjiltä tarkempaa arviointia luottopäätösten suhteen sekä vähentää ylivelkaantumista.

4.1 Perintälain historia ja tarkoitus

Ennen vuotta 1999 perintätoimeksiantoihin sovellettiin kauppakaaren asiamiestä ja oikeustoimilain valtuutusta koskevia yleisiä säännöksiä, sillä Suomessa ei ollut aiemmin perintätoimintaa säätelevää erityislakia. Kuluttaja-asiamiehen aloitteesta vuonna 1992 laadittiin hyvää perintätapaa koskeva ohjeistus, jonka Suomen Perimistojen Liitto ry vahvisti vuonna 1993. Ohjeistus ei ollut lainsäädäntöä, eli oikeudellisesti velvoittavaa, vaan enemmänkin suositus, joka kuitenkin velvoitti kaikkia Suomen Perimistojen Liitto ry:n jäsenyrityksiä. Ohjeiden syntymiseen vaikutti viranomaisten aktiivisuuden lisäksi se, että perintäalalla toimivat yritykset halusivat saada kohotettua alan arvostusta säätelemällä itse toimintaansa

tiukemmin. (Aarnio & Vahvelainen 1994, 177–178; Lindström 2014, 221–222; Willman 1999, 35.)

Ohjeissa määriteltiin mitä tarkoittaa hyvä perintätapa sekä vapaaehtoisia että oikeudellisia keinoja käytettäessä. Pääpiirteet olivat jo silloin samat kuin nykyisessä lainsäädännössä. Tarpeetonta haitan ja julkisuuden aiheuttamista velalliselle tuli välttää, eikä perinnässä saanut käyttää minkäänlaista uhkailua tai sopimatonta painostamista. Velkojan tuli lisäksi huomioida, että perinnän kustannukset olivat todellisia ja kohtuullisia, perintäkirjeestä kävi selkeästi ilmi vaatimukset, yhteystiedot ja maksuaika ja että velallisella oli kohtuullinen aika maksaa lasku tai esittää siitä huomautuksia. (Aarnio & Vahvelainen 1994, 178–179.)

Ennen perintälain voimaan astumista velkojalla ja perintää harjoittavalla taholla oli haastavampaa vaatia vapaaehtoisesta perinnästä aiheutuneita kustannuksia velalliselta. Perintäkulujen maksuvelvollisuuden katsottiin perustuvan yleisiin oikeusperiaatteisiin, oikeudenkäymiskaaren soveltamiseen sekä korkeimman oikeuden ennakkopäätökseen 1987:105. Päätöksessä velallinen oli tuomittu maksamaan perinnästä aiheutuneet kulut perintätoimistolle, vaikka oli maksanut perintään siirtämisen jälkeen varsinaisen laskun viivästyskorkoineen suoraan alkuperäiselle velkojalle (KKO:1987:105). Oikeudenkäymiskaaren mukaan hävinnyt asianosainen korvaa vastapuolen kohtuulliset oikeudenkäyntikulut, jollei ole toisin säädetty ja yleisen oikeustajunkin mukaan velallinen on velvollinen korvaamaan omasta maksuviivästymisestään velkojalle aiheutuneet kulut. Perintää työksensä tekevät henkilöt kokivat kuitenkin nämä perustelut monimutkaisina ja hankalina työssään. Velallisella on oikeus saada tietää, mihin häneen kohdistettu kuluvaatimus perustuu, joten siinä mielessä lainsäädännön puuttuminen ei palvellut kumpaakaan osapuolta. (Pönkä & Willman 2005, 114–115.)

Perintälakia alettiin valmistella lopulta vuonna 1995. Lain valmistelu kesti pitkään, sillä se astui voimaan vasta 1.9.1999. Lain säätämisen tarkoituksena oli parantaa velallisen oikeusturvaa ja luoda keinot, joilla voitaisiin estää asiattomien menettelytapojen käyttäminen tulevaisuudessa. Perintälain valmistelun kanssa samanaikaisesti laadittiin myös hallituksen esitys (HE 178/1998) laiksi perintä-

toiminnan luvanvaraisuudesta, joka astui voimaan samana päivänä kuin laki saatavien perinnästä. (HE 199/1996; Lindström 2014, 222.)

4.2 Perintätoiminnan luvanvaraisuus ja valvonta

Perintälakiesityksessä ei edellytetty luvanvaraisuutta perintätoiminnan harjoittajille (HE 199/1996). Lakivaliokunta kuitenkin päätti lakiesityksen eduskuntakäsittelyn yhteydessä, että esityksen hyväksyminen edellyttää perintätoimialan luvanvaraisuutta ja lakiesitystä pyydettiin täydentämään siten, että tämä toteutuisi (HE 178/1998).

Aiemmin perintätoimintaa sai harjoittaa kuka tahansa, joka täytti elinkeinon harjoittamisoikeutta koskevat yleiset vaatimukset, joista säädettiin elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain ensimmäisessä pykälässä (L 27.9.1919/122, 1 §; Willman 1999, 193). Suomessa alalle tuli 1980-luvun loppupuolelta lähtien paljon uusia yrittäjiä. Kaikilla yrittäjillä toiminta ei ollut asianmukaista ja ongelmia aiheutui erityisesti siitä, että velallisille annettiin vääriä tai harhaanjohtavia tietoja maksun laiminlyönnin seurauksista ja perittiin saatavan suuruuteen nähden kohtuuttomia perintäkuluja tai riitaista saatavaa. Joillekin toimeksiantajille oli myös koitunut taloudellisia menetyksiä perintätoiminnan harjoittajan mentyä konkurssiin. (HE 178/1998.)

Toiminnan luvanvaraiseksi saattamisen tarkoituksena oli varmistaa perintätoiminnan harjoittamisen asianmukaisuus, jotta luottamus perintäalaa kohtaan lisääntyisi ja velallisten ja toimeksiantajien asema paranisi. Koska perinnässä käsitellään suuria määriä toimeksiantajien varoja, tulee viranomaisen varmistua siitä, että toiminnan harjoittaja on vakavarainen ja että toimeksiantajan varat pidetään erillään yrityksen varoista. (HE 178/1998.)

Hallituksen esityksessä 178/1998 lupa- ja valvontaviranomaiseksi ehdotettiin Etelä-Suomen lääninhallitusta, joka on nykyiseltä nimeltään Etelä-Suomen aluehallintovirasto (AVI). Aluehallintovirasto myöntää perintätoimilupia valtakunnallisesti ja lupa on voimassa enintään viisi vuotta. AVI valvoo, että luvan saaneet noudattavat toiminnassaan hyvää perintätapaa ja lakia ja kieltää sellaisen perintä-

toiminnan, jota harjoitetaan ilman toimitilapää. Perintätoiminnan harjoittajien oikeusturvan toteutumisen kannalta nähtiin parhaana vaihtoehtona se, että lupa-asioiden käsittely keskitetään yhteen paikkaan. Jos lupa-asioita käsiteltäisiin monissa eri virastoissa, saattaisi siitä seurata keskenään eriäviä käytäntöjä ja hakijan näkökulmasta katsottuna epätasa-arvoista kohtelua. (Aluehallintovirasto 2017; Willman 1999, 203.)

4.3 Alkuperäisen perintälain kuluttajasaatavien perintää koskevat pykälät pääpiirteittäin

Syyskuussa 1999 voimaan tullessa perintälain ensimmäisessä pykälässä säädettiin, että kyseistä lakia sovelletaan ainoastaan kokonaan erääntyneen saatavan perintään. Perinnällä tarkoitetaan tässä yhteydessä sellaisia toimenpiteitä, joilla on tarkoitus saada velallinen suorittamaan saatava vapaaehtoisesti. Lakia ei siis sovelleta oikeudelliseen perintään, eikä muutoinkaan, jos muualla lainsäädännössä määrätään toisin, sillä perintälaki on luonteeltaan niin sanottu toissijainen yleislaki (Lindström 2014, 225). Perintälainsäädäntö on velalliseen nähden pakottavaa, eli siitä ei saa missään tilanteessa poiketa velallisen vahingoksi, vaikka velallinen olisi itse siihen nimenomaisesti suostunut. (L 22.4.1999/513 a, 1 §.)

Lain neljännessä pykälässä määriteltiin hyvä perintätapa. Perinnässä ei saanut antaa harhaanjohtavia tai vääriä tietoja maksun laiminlyönnin seurauksista, vaarantaa velallisen yksityisyydensuojaa tai aiheuttaa velalliselle tarpeetonta haittaa ja kohtuuttomia ja tarpeettomia kuluja. Tarpeettomalla haitalla tarkoitetaan sitä, että perintää suoritettaisiin häiritsevinä aikoina. Esimerkiksi iltaisin, viikonloppuisin tai juhlapyhien aikaan tehty puhelinperintä voidaan käsittää tarpeettoman haitan tuottamisena. Velallisen yksityisyydensuojasta oli myös huolehdittava, eli perintätoimissa piti välttää sitä, että perintä tulisi sivullisten tietoon. (Niemi 2014, 154.) Neljännen pykälän 1. momentissa kiellettiin hyvän perintätavan vastainen tai muuten velallisen kannalta sopimaton menettely perinnässä. Tämä on yleislauseke, joka pitää tavallaan sisällään kaiken velallisen kannalta katsottuna epäasiallisen menettelyn ja hyvän perintätavan vastaisen toiminnan. Hallituksen esityksen (HE 199/1996) mukaan perinnän tulee aina olla velallisen yksityisyyttä kunnioit-

tavaa, asiallista sekä tahdikasta. Hyvälle perintätavalle voidaan asettaa erityisvaatimuksia, jos kyseessä on ammattimainen perintä, eli perintätoimiston tulee huomioida toiminnassaan myös velallisen oikeudet. Lainsäätäjän tarkoituksena ei tässä ole ollut kuitenkaan se, että velkojan ei tarvitsisi välittää velallisen oikeuksista periessään omaa saatavaansa, vaan se, että ammattimaisella perijällä on korostunut velvollisuus noudattaa hyvää perintätapaa. (L 22.4.1999/513 a, 4 §; Willman 1999, 35–36.)

Säädöksen viides pykälä määritteli kirjallisen maksuvaatimuksen sisällön ja kuudes pykälä sen, että velalliselle on lähetettävä kirjallinen maksuvaatimus, jonka määräajan on tullut päättyä ennen kuin saatavaa voidaan periä tuomioistuimessa. Poikkeuksena mainittiin tilanne, jossa velkojalle voisi aiheutua oikeudenmenetys tuomioistuinkäsittelyn viivästymisestä tai muu mahdollinen painava syy. (L 22.4.1999/513 a, 5–6 §.) Pykälässä seitsemän kiellettiin tratan käyttö kuluttajasääntöjen perinnässä ja kahdeksannessa pykälässä säädettiin velallisen maksusuojusta. Maksusuoja tarkoittaa sitä, että velallisen toimeksisaajalle, eli saatavan perintää suorittavalle ulkopuoliselle taholle, suorittama maksu on pätevä velkojaa kohtaan, jos perintä on annettu jonkun muun hoidettavaksi. Velallisen on voitava luottaa siihen, että toimeksisaaja on oikeutettu vastaanottamaan suorituksen, koska maksuvaatimuksessakin velallista ohjataan suorittamaan velka tämän nimissä olevalle tilille. Jos alkuperäinen velkoja ei jostain syystä saisi varoja toimeksisaajalta, on velallinen kuitenkin vapautettu velvollisuudesta maksaa saatavaa uudelleen velkojalle sen jo kerran suoritettuaan. (L 22.4.1999/513 a, 7–8 §; Willman 1999, 115.)

Lain kymmenes pykälä määritteli perintäkuluja ympäröivästi. Sen mukaan velallisen tuli korvata velkojalle perintätoimenpiteistä aiheutuneet kohtuulliset kulut. Kulujen enimmäismäärää ei säädetty tarkasti. Lain mukaan kohtuullisuutta voitiin arvioida esimerkiksi saatavan suuruuden, tehdyn työmäärän, käytettyjen menetelmien ja muiden seikkojen avulla. Mikäli velkoja tai toimeksisaaja oli toiminut hyvän perintätavan vastaisesti tai perimistoimintaa ammattimaisesti harjoittava ei ollut lähettänyt pykälän viisi mukaista maksuvaatimusta, velallinen ei ollut velvollinen korvaamaan syntyneitä perintäkuluja, paitsi jos laiminlyöntiä voitiin pitää

vähäisenä. Suoraan ulosottokelpoisista saatavista veloitettava perintäkulu säädettiin enintään 70 markaksi perintäkerralta. Määrän suuruutta voitaisiin muuttaa asetuksella, jos talous- tai rahaolojen kehitys antaisivat siihen aihetta. (L 22.4.1999/513 a, 10 §; Willman 1999, 135–137, 141.)

4.4 Kuluttajasaatavien perintää koskevat muutokset lakiin

Vuonna 2005 perintälakiin tehtiin lisäyksiä koskien perintäkulujen kokonaismäärää ja maksuvaatimuksesta perittäviä kuluja. Perintäkulujen enimmäismäärät porrastettiin kaksitasoiseksi taulukoksi, jossa korkein sallittu kokonaiskuluvaatimus määräytyi alkuperäisen velan pääoman mukaan. Maksuvaatimuksille määriteltiin myös enimmäishinta kirjettä kohden. Lisäksi lakiin lisättiin pykälä 4a, jossa säädetään velallisen oikeudesta saada pyynnöstä tietoja häneltä perittävän velan tai velkojen kokonaismäärästä, korkojen ja kulujen määräytymisestä sekä tehdyistä lyhennyksistä. (L 21.1.2005/28.)

Vuonna 2013 perintälakiin tehtiin vielä lisää muutoksia, joilla pyrittiin parantamaan velallisen asemaa sekä edistämään hyvän perintätavan toteutumista. Perintäkuluista säädettiin uudet enimmäismäärät maksuvaatimusta kohden ja velallisen kokonaiskuluvastuuta pienennettiin sekä porrastettiin enemmän pääoman suuruuden mukaan. Kuluttajien oikeuksia yritettiin parantaa ja ylivelkaantumista vähentää myös kuluttajansuojalakiin tehdyllä muutoksella koskien pienten kulutusluottojen korkokattoa, luottokelpoisuuden tarkempaa arviointia sekä hyvää luotonantotapaa.

4.4.1 Hyvä perintätapa 4 §

Vuoden 2013 lakimuutoksessa neljänteen pykälään lisättiin muutamia kohtia. Velkojalta edellytetään vastuullista suhtautumista maksujärjestelyihin ja vanhentuneen tai muusta syystä lakanneen saatavan periminen kiellettiin (Lindström 2014, 231–232). Pykälässä 4b kielletään perinnän jatkaminen, mikäli velallinen kiistää maksuvelvollisuutensa. Samalla kuitenkin säädettiin, että maksuvelvollisuuden kiistämiselle tulee esittää peruste, jolla on merkitystä asian kannalta. Velallisen kiistäessä perintää saa jatkaa, jos velallinen ei ole kohtuullisen ajankaan

jälkeen esittänyt kiistämiselle perustetta tai jos hän vetoaa vain sellaiseen perusteeseen, jolla ei ole merkitystä hänen maksuvelvollisuutensa kannalta. Hyvän perintätavan mukaan velallista tulisi pyytää tarkentamaan kiistämisen perustetta, jos se on esitetty epäselvästi tai ylimalkaisesti, eikä sen perusteella voida arvioida onko kiistäminen aiheellinen. (L 18.1.2013/31; Lindström 2014, 264–265.)

Lakiin lisättiin myös pykälä 4c, joka antaa velalliselle oikeuden pyytää vapaaehtoisen perinnän keskeyttämistä ja velan siirtämistä oikeudelliseen perintään. Keskeytysoikeus koskee ainoastaan kokonaan erääntynyttä saatavaa. Velallisen on tehtävä keskeytyspyyntö kirjallisesti tai muulla pysyvällä tavalla. Nykyään jo maksuvaatimuksessa tulee olla maininta oikeudesta pyytää perinnän keskeyttämistä sekä selostus mitä se velallisen kannalta tarkoittaa. Laki ei kuitenkaan velvoita velkojaa siirtämään velkaa oikeudelliseen perintään, mutta vapaaehtoisen perinnän kuluja velalliselta ei saa enää periä keskeytyspyynnön jälkeen. Keskeytyspyynnöstä huolimatta velkojalla on oikeus muistuttaa velallista sellaisesta velasta, joka uhkaa vanhentua. Velalliselta saa vaatia perintäkulua muistutuskulun verran, eli viisi euroa, kun hänelle lähetetään vanhentumisen katkaisukirje. (L 18.1.2013/31; Lindström 2014, 236–237.)

4.4.2 Maksuvaatimus kuluttajasaatavan perinnässä 5 §

Alkuperäisen perintälain viidenteen pykälään ei ole koskettu sen säätämisen jälkeen ennen vuoden 2013 uudistusta. Alun perin pykälässä määriteltiin lähinnä pelkästään maksuvaatimuksen sisältö ja se, että ammattimaisesti perintää harjoittavan on lähetettävä velalliselle kirjallinen maksuvaatimus. (L 22.4.1999/513 a, 5 §.)

Lakiuudistuksessa viidenteen pykälään lisättiin maininta siitä, että maksuvaatimuksen tulee olla kirjallinen, mutta sen saa toimittaa velalliselle myös muulla pysyvällä tavalla, jos velallinen on siihen nimenomaan suostunut. Maksuvaatimuksen voi siis lähettää myös sähköpostilla, josta se on velallisen tallennettavissa ja tulostettavissa muuttumattomana. Laissa säädetään myös, että maksuvaatimusta ei saa lähettää ennen kuin velallista on muistutettu vähintään kerran saatavan erään-

tymisen jälkeen ja tämän muistutuksen esittämisestä tai lähettämisestä on kulunut vähintään 14 päivää. (Koulu & Lindfors 2013, 38; L 18.1.2013/31, 5 §.)

Pykälässä 5a määritellään maksuvaatimuksen sisältö, joka on sama kuin alkuperäisessä perintälaissa. Laskusta on selvittävä velkojan tiedot, saatavan peruste, kokonaissumma, eräpäivä ja maksuysteystiedot. Velalliselle on ilmoitettava, mihin laskua koskevia huomautuksia voi tehdä. Lisäksi maksuvaatimuksessa on mainittava velallisen oikeudesta pyytää selvitys koron määräytymisperusteista, jos se ei käy muuten selvästi ilmi (L 22.4.1999/513 a, 5 §; L 22.4.1999/513 b, 5 §). Pykälään 5a on lisätty momentti koskien velvollisuutta tiedottaa velallista oikeudesta pyytää perinnän keskeyttämistä, jos kyseessä on sellainen saatava, jossa keskeytystä voi pyytää. Alkuperäisen velkojan nimi on ilmoitettava maksuvaatimuksessa, jos saatava on siirretty tai jos velkojasta käytetään eri nimeä kuin saatavan perusteena olevassa sopimuksessa. (L 18.1.2013/31, 5a §.)

4.4.3 Perintäkulujen korvaaminen 10 §

Alkuperäisessä säädöksessä perintäkuluja ei ollut määritelty muuten kuin, että niiden tuli olla saatavan suuruuteen ja työmäärään nähden kohtuulliset (L 22.4.1999/513 a, 10 §). Ajan kuluessa kävi selväksi, että näin avoin ohjeistus antoi liikaa liikkumavaraa ja koska alalla oli paljon yrittäjiä, olivat käytännöt kovin erilaisia. Velalliset joutuivat myös keskenään epätasa-arvoiseen asemaan riippuen siitä, että kenen toimeksisaajan perintää kukin velkoja käytti. Lakivaliokunta esitti vastauksessaan hallituksen esitykseen (HE 199/1996) alkuperäisestä perintälaista, että perintäkulujen määriä tarkkaillaan ja mikäli pykälä 10 ei sellaisenaan riitä turvaamaan kulujen kohtuullisuutta, asiaa tarkastellaan uudelleen ja säädetään mahdollisesti sitten tarkemmin maksujen enimmäismääristä (LaVM 30/1998 vp).

Perintäkulujen enimmäismääristä säädettiin ensimmäisen kerran vuoden 2005 lakimuutoksessa, jossa kulut määräytyivät kaksiporaisen taulukon mukaan. Enimmäisperintäkulut olivat 190 euroa, jos pääoma oli enintään 250 euroa ja 220 euroa, mikäli pääoma oli yli 250 euroa. Suoraan ulosottokelpoisen saatavan perintäkulut olivat tuolloin enintään 59 euroa. Yhdestä maksuvaatimuksesta sai vaatia korkeintaan 21 euroa, jos pääoma oli enintään 250 euroa ja 45 euroa, jos pääoma

oli yli 250 euroa. Maksusuunnitelmasta sai vaatia 30 euroa. Maksuvaatimusten tai maksusuunnitelmien määrää ei rajoitettu tässä uudistuksessa. (Koulu ym. 2009, 95; L 21.1.2005/28.)

Lakivaliokunnan mietinnössä koskien hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi saatavien perinnästä annetun lain muuttamisesta (HE 21/2004) todetaan, että perintäkulujen kehitystä on säännöllisesti seurattava (LaVM 14/2004 vp). Perintäkulujen muuttamisen paine johtui yleisestä inflaatiokehityksestä, yritysten toisille yrityksille tuottamien palvelujen hintakehityksestä sekä luottotieto- ja perintäalan ansiotason kehityksestä vuosien 2005–2011 aikana. Lisäksi kulujen määrää arvioitaessa otettiin huomioon se, että perintätoimiala on kehittynyt ja toimintoja on automatisoitu paljon edellisen lakimuutoksen valmistelun ajoista. Perintäkirjeet tulostuvat automaattisesti tietojärjestelmistä, laskutus- ja perintäprosessit ovat kehittyneet ja velallisten kanssa yhteydenpitokeinoina voidaan käyttää entistä enemmän verkkopalveluja, mikä vähentää omalta osaltaan työmäärää ja kustannuksia perintätoimistossa. (HE 57/2012; Lindström 2014, 244–245.)

Perintäkuluja muutettiin 16.3.2013 voimaan tulleessa perintälakimuutoksessa siten, että pääoman ollessa enintään 100 euroa, saa maksuvaatimuksesta veloittaa 14 euroa ja kun pääoma on 100–1000 euroa, maksuvaatimuskulu on 24 euroa ja yli tuhannen euron pääomissa ensimmäinen maksuvaatimuskulu saa olla 50 euroa. Toinen samaa saatavaa koskeva maksuvaatimus saa olla kustannukseltaan enintään puolet ensimmäisestä. Suoraan ulosottokelpoisen saatavan ensimmäisestä maksuvaatimuksesta saa veloittaa 14 euroa. Maksusuunnitelmien kuluja porrastettiin myös pääoman suuruuden mukaan. Jos pääoma on enintään 100 euroa, maksusuunnitelmasta voi vaatia 20 euroa. Pääoman ollessa 100–1000 euroa, on maksusuunnitelmakulu 30 euroa ja yli tuhannen euron pääomissa 50 euroa. Poikkeuksena pääomaperusteiseen hinnoitteluun mainitaan suoraan ulosottokelpoiset saatavat ja sellaiset maksusuunnitelmat, joissa on enintään 4 erää. Näistä maksusuunnitelmista saa vaatia enintään 20 euroa. Seuraavassa taulukossa (Taulukko 1) on esitetty kulujen enimmäismäärät saatavan pääoman mukaan. (L 22.4.1999/513 b, 10a §.)

Taulukko 1. Perintäkulujen enimmäismäärät. (L 22.4.1999/513 b, 10a §, 10d §.)

	Muistutuskirje	Eräpäivän siirto väh. 14pv	1. maksuvaatimus	2. maksuvaatimus	Maksusuunnitelma	Kokonaiskulut
Pääoma alle 100€	5 €	5 €	14 €	7 €	20 €	60 €
Pääoma 100-1000€	5 €	5 €	24 €	12 €	30€, tai enintään 4 erää 20€	120 €
Pääoma yli 1000€	5 €	5 €	50 €	25 €	50€, tai enintään 4 erää 20€	210 €
Suoraan ulosottokelpoinen saatava	5 €	5 €	14 €	7 €	20 €	51 €

Laissa säädetään maksullisten maksuvaatimusten ja maksusuunnitelmien enimmäismäärästä. Samaa saatavaa koskevia maksullisia maksuvaatimuksia saa lähettää enintään kaksi kappaletta. Kahdesta maksusuunnitelmasta saa vaatia kulua, jos saatava ei ole suoraan ulosottokelpoinen ja sen pääoma on yli 100 euroa. Muussa tapauksessa vain yhdestä maksusuunnitelmasta voi veloittaa kulun. Laki säättää myös poikkeuksen enimmäismäärät ylittävien maksullisten vaatimusten lähettämiseksi. Perintäkulujen enimmäismäärän ylittäminen on sallittua, jos on ollut erityistä aihetta useampiin perintätoimiin, eikä tätä voida pitää kohtuuttomana, kun huomioidaan erityisesti saatavan pääoman suuruus. Tällöin velalliselle tulee tehdä selvitys suoritetuista perintätoimista sekä ilmoitettava miksi toimet ovat olleet tarpeellisia. (Koulu & Lindfors 2013, 41–42; L 22.4.1999/513 b, 10c–10d §.)

4.4.4 Varojen kohdentaminen saatavan osille 11a §

Vuoden 2013 uudistuksessa lakiin lisättiin pykälä 11a, jossa määrätään velallisen tekemien suoritusten kohdentamisjärjestyksestä. Aikaisemmin varoja sai kohdistaa ensin perintäkuluille ja vasta viimeisenä varsinaiselle saatavalle ja sen korolle. Menettelytavan vuoksi velallisen oli haastavaa seurata mitä kuluja saatavassa oli vielä avoinna hänen tehtyään osasuorituksia, joita oli kohdistettu aiemmille perintäkuluille. Tuomioistuimen oli myös vaikea arvioida, paljonko perintäkuluja velalliselta oli jo tosiasiallisesti veloitettu sen lisäksi mitä kanteessa vielä vaadittiin.

Uusi säännös vastaa ulosottokaassa olevaa säännöstä varojen kohdentamisesta (L 15.6.2007/705, 6:4 §). Kuluttajasaatavaa perittäessä pääoma ja korko tulee kat-
taa ensin kertyneillä varoilla ja vasta tämän jälkeen suorituksia voidaan kohdistaa
perintäkuluille ja niiden koroille. (HE 57/2012; Lindström 2014, 266.)

Tällä lakipykälällä pyrittiin tekemään perintäkuluista entistä läpinäkyvämpiä ja
helpommin seurattavia. Koska ulosotto-perinnässä oli jo aiemmin noudatettu sa-
manlaista kohdentamisjärjestystä, helpotti muutos sellaisten saatavien perintää,
jotka ovat välillä ulosoton perittävänä ja välillä velkojan tai perintätoimiston perit-
tävänä. Kun kaikki kohdentavat maksut samalla tavalla saatavan osille, ei tietojär-
jestelmissä synny ongelmaa siitä, miten osasuorituksia tulisi käsitellä ja mikä osa
pääomasta tai koroista on vielä avoinna. (HE 57/2012.)

4.4.5 Lakimuutosten vaikutusten arviointi hallituksen esityksessä

Lakimuutosten arvioitiin vaikuttavan myönteisesti sellaisiin kotitalouksiin, jotka
kärsivät maksuvaikeuksista. Uuden lain voimaan tultua perintäkuluja ei voisi ker-
ryttää enää määräämättömästi ja velallisen kokonaiskuluvastuu jäisi pienemmäksi.
Esityksessä huomioitiin myös se mahdollisuus, että velkojat veisivät saatavansa
entistä useammin tuomioistuimen käsittelyyn, mistä syntyisi oikeudenkäyntikulu-
ja sekä enemmän maksuhäiriömerkintöjä velallisille. Tätä ei kuitenkaan pidetty
kovin todennäköisenä suuresti yleistyvänä toimintatapana, sillä velkojat laittaisi-
vat luultavasti enemmän painoarvoa perinnän tuloksellisuudelle kuin sille miten
paljon kuluja ovat oikeutettuja velallisilta vaatimaan. Saatavien nopeampaa siirtoa
oikeudelliseen perintään ajateltiin jopa positiivisena asiana, sillä silloin perintä ei
pitkittyisi tarpeettomasti ja velkaantumiskehitys saataisiin joissakin tapauksissa
nopeammin katkaistua. Myös oikeutta pyytää perinnän keskeyttämistä pidettiin
velallisen kannalta hyvänä asiana, koska sillä pystyttäisiin välttämään turhien pe-
rintäkulujen kertyminen tapauksissa, joissa velallisella on jo asioita ulosotossa
perittävänä, eikä minkäänlaista mahdollisuutta lyhentää velkojaan muualle. (HE
57/2012.)

Kansantaloudellisesti perintäkulujen enimmäismäärän rajoittamisen arveltiin ole-
van positiivinen asia. Kulujen aleneminen vähentäisi velkaantumisongelmien pa-

henemistä sekä tekisi jo syntyneiden velkaongelmien hoitamisen helpommaksi. Velkaantuneiden arveltiin pystyvän jatkossa pysymään entistä useammin aktiivisina yhteiskunnan jäseninä ja käyttämään perintäkuluista säästyneet rahat muuhun kulutukseen tai varsinaisten velkojensa hoitamiseen. Uusien perintäkulujen ajateltiin muutoksen jälkeenkin olevan sen verran tuntuvia suuruudeltaan, että niiden alentaminen ei sinänsä vaikuttaisi kielteisesti kuluttajavelallisten ajatuksiin velan maksusta tai maksumoraaliin ylipäätään. (HE 57/2012.)

Lakimuutosten ei arvioitu vaikuttavan pitkällä tähtäimellä viranomaisiin, kuten käräjäoikeuksiin ja ulosottoihin. Käräjäoikeuksien osalta vaikutuksia oli haastavampi arvioida, sillä oli olemassa mahdollisuus, että velkojat siirtäisivät saataviaan entistä enemmän oikeudelliseen perintään, kun perintäkulujen enimmäismääriä alennetaan. Merkittävää muutosta tässä asiassa ei kuitenkaan pidetty todennäköisenä. Toisaalta asiassa nähtiin positiivisena puolena se, että jatkossa tulisi luultavasti vähemmän riidattomia velkomusasioita käräjänotaarin käsittelyyn esimerkiksi kohtuuttomien perintäkulujen arvioinnin vuoksi. (HE 57/2012.)

Arvion mukaan kansalaisen asema yhteiskunnassa vahvistuisi tämän lakimuutoksen myötä. Kuluttajavelallinen saisi enemmän keinoja käyttöönsä oman velkaantumisongelmansa hoitamiseen ja pysäyttämiseen. Velallisen olisi myös helpompaa jatkossa valvoa omia oikeuksiaan perintäkulujen osalta, koska maksettuja suorituksia kohdistettaisiin saatavan osille siten, että varsinainen velka korkoineen lyhenee ensin ja vasta viimeiseksi perintäkulut. Kohtuuttomat perintäkulut olisi myös helpompi havaita ja riitauttaa. Säännökset vanhentuneen tai muuten lakanneen saatavan perimisen kiellosta ja oikeudesta pyytää vapaaehtoisen perinnän keskeyttämistä vahvistaisivat niin ikään kuluttajavelallisen asemaa ja lisäisivät keinoja omaan tilanteeseen vaikuttamisen osalta. (HE 57/2012.)

4.4.6 Kuluttajansuojalain 7 lukuun tehdyt muutokset kuluttajan aseman parantamiseksi

1.6.2013 astui voimaan muutos kuluttajansuojalakiin (L 20.1.1978/38). Lain 7 lukuun lisättiin pykälä 17a, jossa säädetään korkokatosta koskien pieniä, alle 2000 euron suuruisia kulutusluottoja. Luoton todellinen vuosikorko saa olla enintään

voimassa oleva viitekorko lisättynä 50 prosenttiyksiköllä. Säännöstä ei kuitenkaan sovelleta hyödykesidonnaiseen luottoon, jossa kuluttajalla ei ole mahdollisuutta nostaa lisäksi rahavaroja. (L 20.1.1978/38, 7:17 a §.)

Korkokaton säätämisen tarkoituksena oli vähentää pikaluotoista aiemmin aiheutuneita ja jatkuvasti kasvaneita velkaongelmia. Hallituksen esityksen (HE 78/2012) mukaan ehdotettu luottojen hintasääntely vähentäisi tarjolla olevia pikaluottoja, eli summaltaan enintään muutaman sadan euron suuruisia rahaluottoja. Esityksessä pohdittiin myös sitä mahdollisuutta, että korkokaton vuoksi osalle kuluttajista luottoa ei enää myönnettäisi ja nämä eivät ehkä kykenisi selviytymään muiden velkojensa maksusta. Toisaalta tämä asia nähtiin sinänsä positiivisena, koska luoton myöntäminen jo ennestään maksuvaikeuksissa olevalle lisäisi vain velkataakkaa sekä pitkittäisi ongelmaa. Vähävaraisten ja pienituloisten luotonsaantimahdollisuudet saattaisivat heikentyä kohonneen luotonmyöntökynnyksen vuoksi, mutta tilannetta voitaisiin pyrkiä paikkaamaan sosiaalisen luotonuksen kehittämällä. (HE 78/2012.)

Hallituksen esityksessä (HE 78/2012) mainitaan, että edellinen kuluttajaluottoja koskeva kokonaisuudistus on ollut voimassa alle kaksi vuotta, eikä sen pitkän aikavälin vaikutuksia voida vielä tarkastella. Selvää on kuitenkin jo tuossa vaiheessa ollut se, että pikaluottoihin liittyvät velkaantumisongelmat eivät ole vähentyneet, vaan päinvastoin lisääntyneet. Luotonantajien on täytynyt lähtökohtaisesti tarkistaa luotonhakijoiden luottotiedot ja lisäksi jatkuvissa luotoissa sekä summaltaan suuremmissa kertaluotoissa olisi ollut suotavaa kerätä myös muuta tietoa hakijan taloudellisesta tilanteesta kuluttajalta itseltään tai muista mahdollisista lähteistä. Pikaluottoja on kuitenkin pääasiassa myönnetty luottotietojen perusteella ja tämän vuoksi kuluttajan luottokelpoisuutta koskevaa säännöstä esitettiin tarkennettavaksi ja tiukennettavaksi. Lakiuudistuksen myötä kuluttajan selviytyminen luotosta aiheutuvista velvoitteista tuli arvioida kuluttajan tulojen ja muiden taloudellisia olosuhteita koskevien riittävien tietojen perusteella. Säännökseen lisättiin myös momentti myöhemmästä luottorajan korottamisesta, jolloin hakijan taloudellisen tilanteen paikkansa pitävyys tulee tarkistaa ja merkittävän korotuksen yhteydessä arvioida uudelleen. (HE 78/2012; L 15.3.2013/207.)

Hallituksen esityksessä ehdotettiin myös täsmennettäväksi hyvää luotonantotapaa maksullisten tekstiviestipalveluiden osalta. Esityksen mukaan jatkossa ei olisi enää mahdollista käyttää luottosuhteeseen liittyvässä asioinnissa lisämaksullista tekstiviestipalvelua. Muutoksen taustalla on tarkoitus selkeyttää luoton tosiasiallisia kustannuksia. Samalla selvennettiin myös sitä, että koron enimmäismäärää koskevaa säännöstä ei voi kiertää esimerkiksi sopimussakoilla, joita kuluttajalle voisi syntyä maksuviivästystilanteissa tai muilla toistuvilla tai kertaluonteisilla maksuilla. (HE 78/2012.)

Kuluttajavelallisen ja luottoa hakevan kuluttajan asemaa on vuonna 2013 pyritty parantamaan monilla lakiuudistuksilla sekä perintälakiin että kuluttajansuojalakiin liittyen. Luotonmyöntäjien mahdollisuuksia vaatia suuria korkoja tietynsuuruista pikaluotoista rajoitettiin ja perinnästä kertyvien kokonaiskustannusten määrää alennettiin. Velallisen mahdollisuuksia vaikuttaa oman perintäprosessinsa kulkuun ja tarkkailla vaadittavien kulujen oikeellisuutta on lisätty.

Korkokattolaiksi kutsuttu säädös on luonut pikaluottomarkkinoille uudenlaisia luottotuotteita, joissa myönnetyn limiitin määrä on vähintään 2000 euroa ja josta voidaan tehdä nostoja erissä. Näissä luottotuotteissa korkokattolaki ei tule sovellettavaksi pääoman suuruuden vuoksi. Pienet ja kalliit luotot ovat ehkä katoamassa, mutta tilalle on tullut huomattavasti suurempia luottoja, joissa korkokin voi olla todella korkea sen lisäksi, että itse pääomakin on iso verrattuna muutaman vuoden takaisiin pikaluottoihin. Lisäksi lainojen takaisinmaksuajat ovat pidentyneet. (Oikeusministeriö 2017 b, 1–2.)

5 PERINTÄPROSESSI ENNEN LAKIMUUTOSTA JA SEN JÄLKEEN

Ennen vuoden 2013 lakimuutosta velkoja sai periaatteessa lähettää velalliselle useamman maksullisen maksuvaatimuksen, koska niiden määrää ei ollut lainsäädännössä aiemmin rajoitettu. Velkojan tuli toki huomioida silloinkin, ettei vuonna 2005 lakiin lisätty perintäkulujen enimmäismäärä ylittynyt. Kohtuuttomien kulujen aiheuttaminen velalliselle oli kielletty, mutta koska maksullisten toimenpiteiden enimmäismäärää ei ollut kirjattu lakiin, olivat käytännöt vaihtelevia.

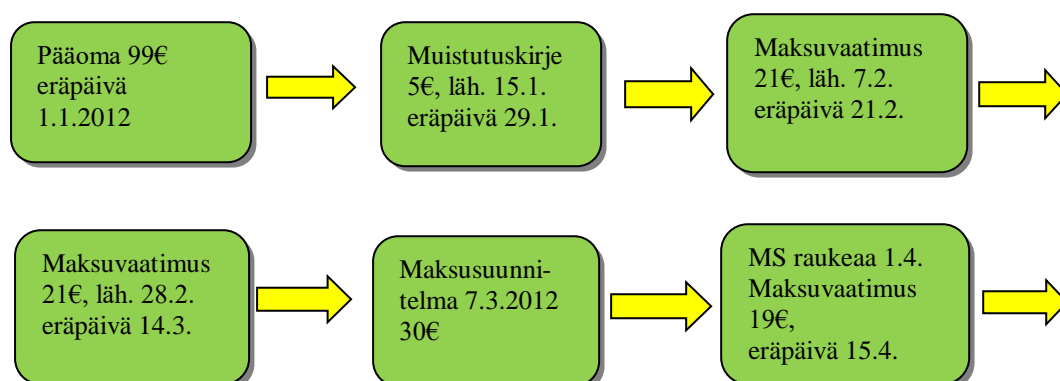
Lokakuussa 2009 julkaistiin Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimus Asiamieskielto ja perintäkulut 13.10.2009, jonka mukaan perintäkulut olivat pysyneet hyvän perintätavan mukaisen suosituksen rajoissa. Perimistoimistojen mukaan vapaaehtoisen perinnän kokonaiskulut olivat tuolloin yhden kuluttajasaatavan osalta keskimäärin 38 euroa alle 250 euron pääomissa ja 88 euroa yli 250 euron pääomissa. Summat alittavat lakiin kirjatut enimmäiskulut selkeästi ja niiden voidaan laskea käsittävän suunnilleen yhden maksumuistutuksen ja kaksi maksuvaatimusta. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos tutki perintäkuluja myös käräjäoikeuksissa tuomituista yksityisoikeudellisista saatavista. Niissä perimiskulut olivat keskimäärin 54 euroa alle 250 euron ja 105 euroa yli 250 euron pääomissa. (Lindström 2011, 238–239.)

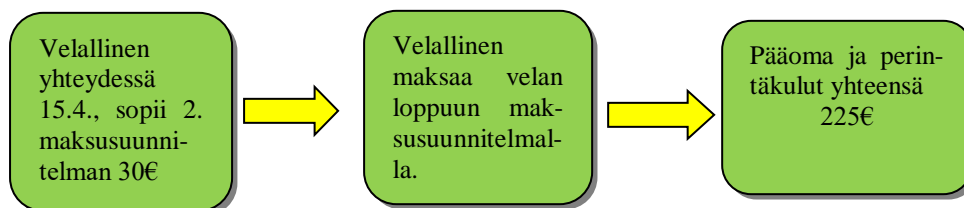
Käytännössä ennen vuoden 2013 lakiuudistusta velallisella oli enemmän mahdollisuuksia sopia velkansa maksusta, koska velkojalla oli mahdollisuus periä maksua useammasta maksuvaatimuksesta ja sopia useampia maksullisia maksusuunnitelmia. Talouselämä-lehdessä aihetta käsiteltiin 29.10.2013 julkaistussa artikkelissa Maksuhäiriöiden määrä kasvaa: Perintälaki syypää, jossa haastateltiin OK Perintä Oy:n toimitusjohtajaa Juhani Ollilaa. Ollilan mukaan on täysin luonnollista, että maksuhäiriömerkintöjen määrä kasvaa, sillä yhä useampi velka siirtyy oikeudelliseen perintään, kun vapaaehtoisen perinnän keinojen määrää on rajoitettu. Lisäksi Ollila mainitsee haastattelussa, että perinnän onnistumisprosentti yrityksessä ei ole muuttunut, mutta velalliset joutuvat maksamaan kalliimman hinnan

maksuhäiriömerkintöjen ja oikeudellisen perinnän kulujen muodossa. (Talous-elämä 2013.)

Vaikka perinnän kokonaiskuluissa ei aiemmin mainitun tutkimuksen mukaan useinkaan käytetty lain sallimia enimmäiskuluja, antoi vuoden 2005 perintälaki velkojille ja velallisille enemmän liikkumavaraa. Merkityksellistä tämä oli etenkin siinä tapauksessa, kun velallinen oli halukas hoitamaan velkansa ennen oikeudellista perintää, mutta maksusuunnitelma oli esimerkiksi vahingossa päässyt purkautumaan. Koska velkojalla ei ollut tarvetta siirtää saatavaa heti oikeudelliseen perintään oikeutensa turvaamiseksi, sai velallinen vielä mahdollisuuden sopia asiasta ja maksaa velkansa erissä uuden maksusuunnitelman avulla. Lisäksi velallista oli mahdollista yrittää tavoittaa kolmannella tai neljännellä maksuvaatimuksella ennen haasteelle siirtämistä, jos aiemmat kaksi maksuvaatimusta eivät olleet tuottaneet tulosta. Kolmannen ja neljännen maksuvaatimuksen kulut olivat joka tapauksessa pienemmät kuin oikeudenkäyntikulut, mutta eivät vielä aiheuttaneet velalliselle kohtuuttomia perintäkuluja euromääräisesti. Seuraavaksi tarkastellaan kahden kuvitteellisen esimerkin avulla, millainen merkitys vuoden 2013 perintälakiuudistuksen velallisen kuluvastuun rajoittamisella on ollut perintäprosessiin.

Alla olevalla kuviolla (Kuvio 2) havainnollistetaan miltä alle 100 euron pääoman vapaaehtoisen perinnän prosessi on voinut näyttää vuonna 2012, eli ennen viimeisintä lakiuudistusta. Kyseessä on kuvitteellinen esimerkkitapaus perustuen vuonna 2012 voimassa olleeseen perintälakiin ja siinä säädettyihin maksuvaatimus- ja kokonaiskulujen enimmäismääriin.

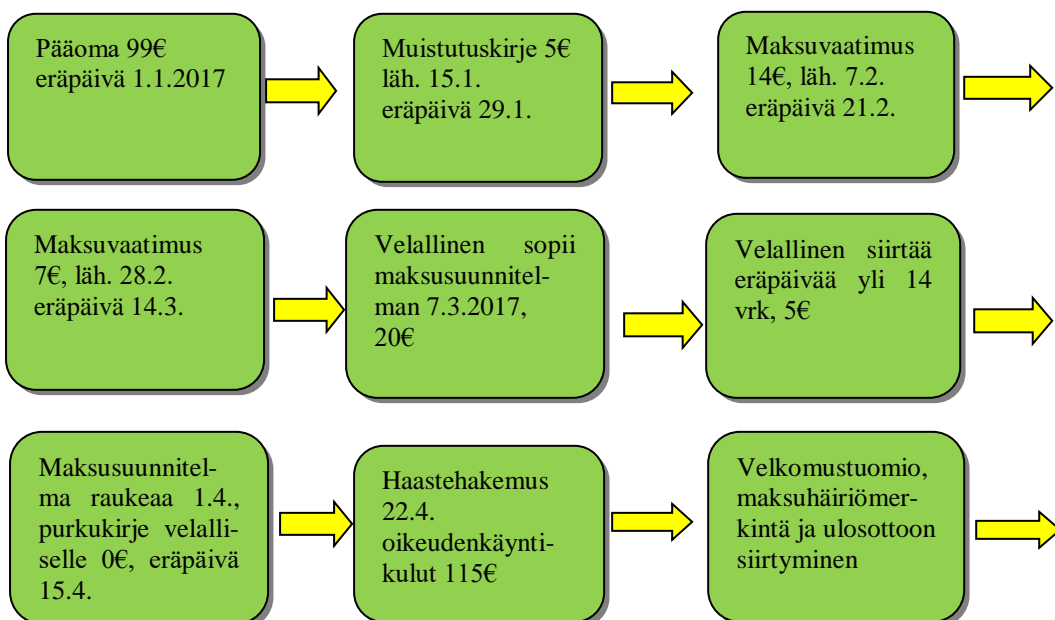

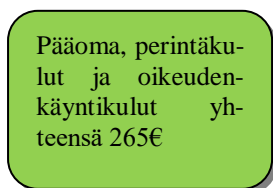

Kuvio 2. Esimerkki perintäprosessista ennen vuoden 2013 lakiuudistusta.

Kuvio 2 esittää miten velallinen on saanut maksettua velkansa toisen maksusuunnitelman avulla loppuun. Yhteensä velalliselle on esimerkkitapauksessa lähetetty yksi maksumuistutus, kolme maksuvaatimusta ja tehty kaksi maksusuunnitelmaa. Perintäkulujen yhteismäärä on 126 euroa ja pääoman kanssa yhteenlasketut kustannukset 225 euroa. Vaikka perintäkulut ovat suuret suhteessa pääomaan, joka oli 99 euroa, velallinen selvisi velasta lopulta ilman oikeudenkäyntikuluja ja maksuhäiriömerkintää, joka säilyisi tiedoissa useamman vuoden.

Seuraavassa kuviossa (Kuvio 3) kuvataan vastaava tilanne nykyisen perintälain aikana. Kyseessä on kuvitteellinen esimerkkitapaus, joka perustuu vuoden 2013 perintälakiuudistuksen mukaisiin maksuvaatimus- ja kokonaiskuluihin.

Kuvio 3. Esimerkki perintäprosessista vuoden 2013 lakiuudistuksen jälkeen.

Kuviossa 3 näkyy tilanne, jossa velalliselle on lähetetty lain vaatima muistutuskirje, kaksi kirjallista maksuvaatimusta sekä sovittu velallisen aloitteesta maksusuunnitelma. Maksusuunnitelmaa ei ole noudatettu, jolloin se on rauennut ja velalliselle on lähetetty vielä kolmas, mutta tässä vaiheessa jo maksuton maksuvaatimus, jossa on ilmoitettu maksusopimuksen purkautuneen ja että saatava voidaan seuraavaksi siirtää oikeudelliseen perintään, mikäli sitä ei suoriteta eräpäivään mennessä. Toisesta maksusuunnitelmasta ei olisi saanut enää ottaa velalliselta kuluja, sillä saatavan pääoma on alle 100 euroa, jolloin vain yhdestä maksusuunnitelmasta voidaan veloittaa perintäkulu. Velallinen ei ole ottanut yhteyttä maksuvaatimuksen eräpäivään mennessä ja odoteltuaan vielä kohtuullisen ajan eräpäivän jälkeen, velkoja on siirtänyt saatavan oikeudelliseen perintään, jolloin velkaan on lisätty myös oikeudenkäyntikulut.

Viranomaisten veloittama oikeudenkäyntikulu riita-asiassa, joka koskee tietyn suuruista saamista, häätöä tai hallinnan tai rikkoutuneen olosuhteen palauttamista, on 65 euroa, jos hakemus on toimitettu suoraan käräjäoikeuden tietojärjestelmään ja asia voidaan ratkaista yksipuolisella tuomiolla tai myöntämisen perusteella tuomiolla. Kulu on 86 euroa, jos hakemus on toimitettu käräjäoikeuden kansliaan muulla tavalla. Vastaajan riitauttaessa asian käsittelykulu nousee 250 euroon. Lisäksi kantaja voi haasteessa vaatia vastaajalta velan pääoman suuruuteen perustuvia oikeudenkäyntikuluja. Velan pääoman ollessa alle 300 euroa, on perustaksa 50 euroa, 300–1000 euron pääomissa oikeudenkäyntikulua saa vaatia 80 euroa ja yli 1000 euron pääomissa 110 euroa. Nämä kulut voidaan vaatia edellä mainittujen oikeudenkäynnin viranomaiskulujen (65 tai 86 euroa, riitautettu 250 euroa) lisäksi. Perustaksan mukaisten oikeudenkäyntikulujen katsotaan sisältävän palkkion

kaikista toimenpiteistä, joita on suoritettu oikeudenkäyntiä varten, osoitetietojen tarkistamisesta, tarvittavien rekisteritietojen hankkimisesta ja haastehakemuksen laatimisesta. (L 1.1.1734/4, 5:3 §; Oikeus.fi 2016; Oikeusministeriön asetus 14.12.2001/1311.)

Kuviossa 3 oikeudenkäyntikulu 115 euroa sisältää viranomaiskulun 65 euroa ja pääoman mukaisen perustaksan 50 euroa. Velallisen maksettavaksi tuli kuvion 3 esimerkissä yhteensä 265 euroa, joka sisältää pääoman 99 euroa, vapaaehtoisen perinnän kulut 51 euroa ja oikeudellisen perinnän kulut 115 euroa. Lisäksi velallinen sai tietoihinsa maksuhäiriömerkinnän ja ulosottoon siirtyessään asiaan saattaa kertyä vielä ulosoton taulukkomaksuja, jos velkaa ei pysty suorittamaan kerralla ilmoitettuun eräpäivään mennessä, vaan ryhdytään toistuvaistulon ulosmittaukseen.

Velkoja olisi voinut myös jatkaa vapaaehtoista perintää ilman velalliselta vaadittavia kuluja. Pääoman suuruuden huomioiden tehty työmäärä olisi ehkä tässä tapauksessa kuitenkin ollut kohtuuttoman suuri saavutettavaan hyötyyn nähden. Lisäksi velkoja oli lähettänyt jo yhden kuluttoman kirjeen ilmoittaessaan maksusopimuksen raukeamisesta. Tässä esimerkissä kannattaa myös huomioida se, että alkuperäinen 99 euron pääoma oli erääntynyt heti tammikuun alussa, eikä velallinen ollut maksanut asiaan yhtään suoritusta huhtikuun puoliväliin mennessä. Perintää suorittava taho joutuu aina vastaavissa tapauksissa pohtimaan, onko vapaaehtoista perintää kannattavaa jatkaa ilman, että siitä saa vaatia enää lisää kuluja. Velallisella saattaa myös olla paljon maksuhäiriömerkintöjä jo valmiiksi, jolloin voidaan olettaa, että oikeudellinenkaan perintä ei tuota toivottua tulosta ainakaan lähiaikoina. Tämän tyyppisissä tapauksissa velkoja voi jättää velan valvontaan odottelemaan tilanteen muuttumista. Tällöin ei suoriteta aktiivisia perintätoimia, vaan keskitytään lähinnä vanhentumisen katkaisemiseen, eli saatavasta lähetetään maksumuistutus vähintään kolmen vuoden välein.

6 OIKEUDELLISEN PERINNÄN YLEISYYS JA MUUTOKSET MAKSUHÄIRIÖMERKINTÖJEN MÄÄRÄSSÄ

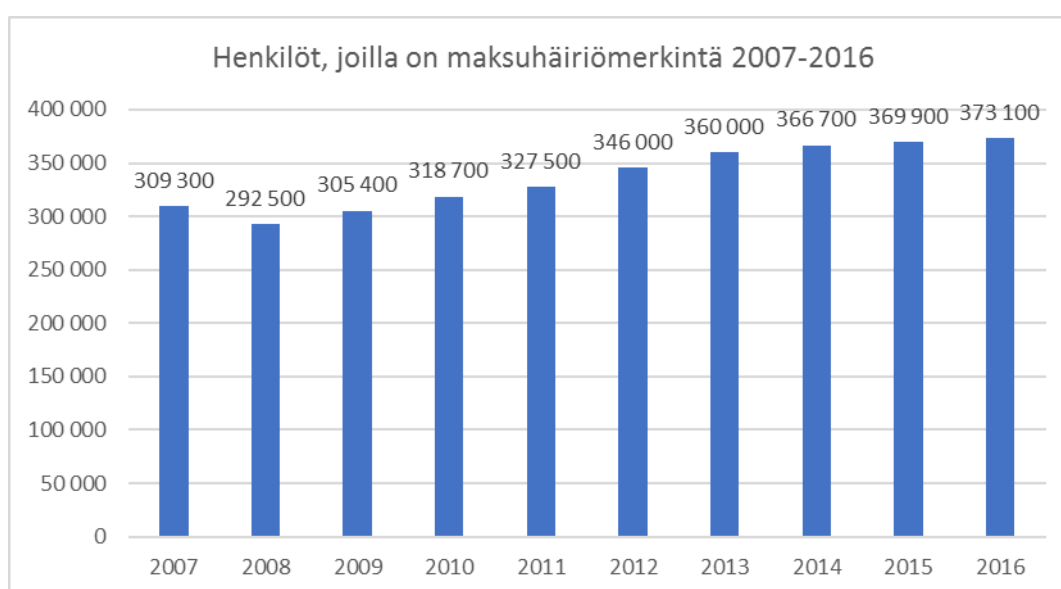
Yksityishenkilöille rekisteröitävien maksuhäiriömerkintöjen määrä on viimeisten vuosien aikana ollut jatkuvassa kasvussa. Asia on ollut säännöllisesti esillä uutisissa ja sosiaalisessa mediassa. Aiheeseen liittyvissä keskusteluissa huomioidaan usein ainoastaan maksuhäiriömerkintöjä omaavien henkilöiden kokonaismäärä, mutta ei sitä, että mistä merkinnät itse asiassa koostuvat ja onko oikeudellinen perintä tosiaan lisääntynyt.

Tässä luvussa tarkastellaan maksuhäiriömerkintöjä saaneiden yksityishenkilöiden kokonaismäärää ja erään yksittäisen perintätoimiston järjestelmässä olevien kuluttajavelallisten maksuhäiriömerkintöjen lukumääriä vuosittain. Maksuhäiriömerkintöjen määrää tarkastellaan Suomen Asiakastiedon julkaisemien tilastojen ja tiedotteiden sekä perintätoimiston järjestelmästä saatujen tilastojen avulla. Tutkimus rajataan vuosien 2013–2016 välille, vaikka joissakin tilastoissa näkyy myös aikaisempien vuosien tapahtumia mukana.

Kokonaiskuvan hahmottamiseksi käydään myös läpi perintäyrityksestä vuoden sisällä perinnän aloittamisesta oikeudelliseen perintään siirrettyjen kuluttajasaatavien määrää vuosittain sekä tuomioistuinten työtilastoja, joista voidaan selvittää, onko oikeudellinen perintä lisääntynyt velkomusasioissa vuoden 2013 perintälakiuudistuksen jälkeen. Oikeusministeriö julkaisee vuosittain tuomioistuinten työtilastoja, joista käyvät ilmi tuomioistuimet ja tuomiopiirit, eri tuomioistuinten käsittelyajat, asiamäärät, vireillä olevat ja ratkaistut asiat, käsiteltävien asioiden laatu, henkilötöyvuosien määrä ja tuloksellisuus (Oikeusministeriö 2013). Näistä tilastoista etenkin käräjäoikeuksien tilastot ovat mielenkiintoisia tätä tutkimusta ajatellen, sillä niistä voidaan tarkistaa vuosittain saapuneiden velka- ja saamissuhteeseen liittyvien riidattomien, eli summaaristen haastehakemusten kokonaismäärät. Tutkimukseen on valittu velka- ja saamissuhteisiin liittyvien summaaristen haastehakemusten määrät käräjäoikeuksissa vuosilta 2012–2016 paremman kokonaiskuvan saamiseksi. Vuosi 2012 on otettu mukaan tarkasteluun, että saataisiin tietoa haastehakemusten määrästä sekä ennen perintälakiuudistusta että sen jälkeen.

6.1 Maksuhäiriömerkinnän saaneiden henkilöiden määrä vuosittain

Alla olevasta kuviosta (Kuvio 4) voidaan todeta, että maksuhäiriömerkintöjä omaavien henkilöiden määrä on ollut noususuuntainen vuoden 2008 jälkeen. Vuonna 2016 maksuhäiriöisten henkilöiden määrä oli korkeampi kuin koskaan aikaisemmin, sillä Suomen Asiakastiedon rekisterissä oli 373 100 henkilöä, joille on rekisteröity maksuhäiriömerkintä.

Kuvio 4. Maksuhäiriöisten henkilöiden määrä 2007–2016. (Suomen Asiakastieto Oy 2017 a.)

Vuosien 2013–2016 välistä muutosta tarkastellessa nähdään, että maksuhäiriöisten henkilöiden määrä on tuona aikana kasvanut 13 100 henkilöllä. Kuviossa 4 näkyy tilastointihetkellä rekisterissä olevien henkilöiden määrä. Tilanne elää koko ajan, sillä merkintöjä ja henkilöitä poistuu rekisteristä pitkin vuotta, kun maksuhäiriömerkinnän enimmäissäilytysaika tulee täyteen. Rekisteristä siis poistuu koko ajan henkilöitä ja sinne tulee jatkuvasti myös lisää uusia merkinnän saaneita kuluttajia. Jatkovaa noususuuntaa selittää osaltaan myös se, että sama velallinen saa yleensä useita maksuhäiriömerkintöjä, jolloin hän pääsee poistumaan tilastosta

vasta, kun viimeisimmän merkinnän säilytysaika on päättynyt. Mikäli merkintöjä tulee jatkuvasti esimerkiksi ulosotosta varattomuuden myötä, pysyy kyseinen velallinen maksuhäiriörekisterissä vuosikautia. Tilastoista poistuminen tapahtuu yleisesti ottaen erittäin hitaasti tai vasta velkojen vanhentumisen myötä. Johtopäätöksiä tehtäessä on huomioitava tilastoista poistumiseen mahdollisesti kuluva pitkä aika, sillä se vaikuttaa osaltaan maksuhäiriöisten henkilöiden kokonaismäärään.

Asiakastiedon luottotietorekisteriin merkityillä henkilöillä on tällä hetkellä keskimääräisesti 14 maksuhäiriömerkintää henkilöä kohden (Suomen Asiakastieto Oy 2017 d). Määrä on korkea yksittäiselle kuluttajalle ja kertoo siitä, että merkinnät ennemminkin kasautuvat samoille velallisille, kuin tulevat uusille rekisteröidyille. Suomen Asiakastiedon lehdistötiedotteen mukaan uusia maksuhäiriöisiä henkilöitä rekisteröitiin vuonna 2016 aiempia vuosia vähemmän. Vuonna 2016 rekisteriin päätyi noin 38 000 uutta kuluttajaa, joille rekisteröitiin ensimmäinen maksuhäiriömerkintä. Määrä on edelleen korkea, mutta kuitenkin pienempi kuin edellisenä vuotena. Vuonna 2015 uusia maksuhäiriöisiä henkilöitä rekisteröitiin 39 000 (Suomen Asiakastieto Oy 2016). Asiakastiedon liiketoimintajohtaja Jouni Muhsen mukaan uusien maksuhäiriöisten kuluttajien määrä on laskenut vuosina 2014–2016 lähes jokaisessa ikäluokassa. (Suomen Asiakastieto Oy 2017 b.)

Uusien kuluttajien päätyminen maksuhäiriömerkinnän saaneiden joukkoon on siis viime vuosina ollut vähäisempää kuin aikaisemmin. Maksuhäiriömerkintöjä on rekisteröity kuluttajille kuitenkin suunnilleen saman verran vuosina 2015 ja 2016, eli noin 1,5 miljoonaa kappaletta vuodessa (Suomen Asiakastieto Oy 2017 b). Merkintöjen määrän pysyminen suurin piirtein samassa lukemassa uusien rekisteröityjen henkilöiden määrän vähentyessä antaa vahvistusta aiemmalle päätelmälle, eli maksuhäiriömerkinnät keskittyvät entistä enemmän niille, joilla on jo ennestään yksi tai useampia merkintöjä tiedoissaan. Nykyään kuluttajan ylivelkaantuminen katkeaa monissa tapauksissa vasta ensimmäiseen maksuhäiriömerkintään, joka saattaa tulla rekisteriin melko myöhäisessä vaiheessa. Tällöin on usein jo ehditty ottaa luottoja monista paikoista, vaikka maksukyky ei velkojen takaisin maksuun tule riittämään. Ensimmäisen maksuhäiriömerkinnän jälkeen korttitalo läh-

teenkin yleensä kaatumaan ja merkintöjä tulee useita lyhyen ajan sisällä. (Suomen Asiakastieto Oy 2017 c.)

6.2 Perintätoimiston järjestelmään rekisteröityneet maksuhäiriömerkinnät vuosina 2013–2016

Seuraavassa kuviossa (Kuvio 5) tarkastellaan erään perintätoimiston tietojärjestelmässä olevien kuluttajavelallisten maksuhäiriömerkintöjen määrää vuosien 2013–2016 välisenä aikana. Tietojen tarkastelussa on käytetty ainoastaan merkintöjen lukumääriä numeroina, eikä tilastoihin liity mitään velallisia yksilöiviä tietoja. Luvuissa on huomioitu kuukausittain perintäjärjestelmään kirjautuneet velallisten maksuhäiriömerkinnät ja kuukausien summat on laskettu vuositasolla yhteen, jolloin on saatu aina kyseisen vuoden kokonaismäärä. Kokonaismäärät ovat suuntaa-antavia, koska maksuhäiriömerkintöjä poistuu myös rekisteristä pitkin vuotta, kun merkinnän enimmäissäilytysaika tulee täyteen.

Kuviosta 5 nähtävissä oleva selvä maksuhäiriömerkintöjen lukumäärän vähentyminen kertoo suuntaa-antavasti siitä, että oikeudellista perintää ei tässä perintätoimistossa ole lakimuutoksen jälkeen lisätty, vaan se on todennäköisesti hiukan vähentynyt. Järjestelmässä oleville velallisille on syntynyt vuodesta 2014 lähtien vähemmän merkintöjä per vuosi kuin esimerkiksi vuonna 2013. Kaikki tässä tilastossa esitetyt maksuhäiriömerkinnät eivät kuitenkaan ole tulleet tältä yhdeltä perintätoimistolta, vaan luvuissa näkyvät kaikkien tämän toimiston järjestelmässä olevien henkilöiden tilastointihetkellä syntyneet merkinnät, joista osa on tullut muilta velkojilta. Tämän perusteella tehtyä päätelmää ei voida yleistää koskemaan muita perintätoimistoja, koska kyseinen tilasto sisältää tiedot ainoastaan yhdeltä toimijalta. Aiemmin mainittiin, että Suomen Asiakastiedon mukaan merkintöjä rekisteröidään kuluttajille vuosittain noin 1,5 miljoonaa kappaletta ja määrä on pysynyt suunnilleen samana vuosina 2015 ja 2016 (Suomen Asiakastieto Oy 2017 b). Siihen lukemaan peilaten on selvää, että tilasto ei ole kattava, mutta se kertoo kuitenkin mihin suuntaan oikeudellisen perinnän kanssa on menty tämän perintätoimiston näkökulmasta katsottuna.

Kuvio 5. Maksuhäiriömerkintöjen määrä perintätoimiston järjestelmässä 2013–2016.

Kuviosta 5 huomataan, että kyseisen perintätoimiston järjestelmässä olevien maksuhäiriömerkintöjen määrä on ollut vuonna 2016 alimmillaan koko vertailuajavälillä. Vuonna 2013 perintätoimiston järjestelmään oli rekisteröity 1 114 579 maksuhäiriömerkintää ja vuonna 2016 siellä oli 874 208 merkintää. Kuvion 5 merkinnät sisältävät YVK, SVK, UMS ja UMV merkintöjä, eli sekä käräjäoikeuden velkomustuomioista että ulosoton varattomuusesteistä tulleita merkintöjä. Tietoja tarkastellessa tulee huomioida, että yhdestä ja samasta velasta voi tulla saman vuoden aikana useampi merkintä, koska käräjäoikeuden velkomustuomiosta tulee ensin YVK- tai SVK-merkintä ja ulosotto laittaa samasta velasta UMV- tai UMS-merkinnän, mikäli velallinen todetaan varattomaksi tai hänen olinpaikkansa ei ole selvillä. Ulosotosta varattomuus- tai tuntemattomuusesteellä palautunut velka on saatettu saman vuoden aikana uudistaa vielä kerran ulosottoon ja se on voinut ehtiä palautua sieltä loppuvuodesta uudestaan esteellä, jolloin on syntynyt uusi UMV- tai UMS-merkintä. Yhdestä velasta voi siis saada kolmekin merkintää

vuoden sisällä. Samalla velallisella on usein myös monta eri velkaa, joista kaikista syntyy useita merkintöjä vuodessa.

Maksuhäiriömerkintöjen määrän laskua tässä perintätoimistossa voidaan osittain selittää vuosien varrella kehittyneillä analysointityökaluilla sekä saatavilla olevan datan entistä paremmalla hyödyntämisellä. Aikaisemmin siirryttiin ehkä rutiininomaisemmin oikeudelliseen perintään ja nykyään tehdään tarkempia analyysejä, että miten missäkin tapauksessa kannattaa edetä perinnän suhteen. Ulosottoon asioita uudestaan lähetettäessä voidaan myös hyödyntää kerättyä informaatiota ja tehdä sen perusteella päätöksiä uudistettavista asioista. Tämä vaikuttaa luonnollisesti maksuhäiriömerkintöjen määrään. Kun saman velallisen kaikkia saatavia ei uudisteta ulosottoon automaattisesti, tämän henkilön maksuhäiriömerkintöjen kokonaismäärä ei nouse yhtä korkeaksi kuin siinä tapauksessa, että kaikki asiat uudistettaisiin joka kerta ja ne palautuisivat varattomuus- tai tuntemattomuusesteellä takaisin velkojalle jokainen uuden maksuhäiriömerkinnän kera.

6.3 Oikeudelliseen perintään siirrettyjen kuluttajasaatavien määrä vuoden sisällä perinnän aloitusajankohdasta

Seuraavassa kuviossa (Kuvio 6) esitetään perintätoimiston järjestelmästä saatuja tietoja siitä, kuinka monta prosenttia kuluttajasaatavista siirrettiin oikeudelliseen perintään vuoden sisällä perinnän aloitusajankohdasta. Käräjäoikeuteen siirrettyjen asioiden määriä tarkastellessa on hyvä huomioda, että kaikki laaditut haastehakemukset eivät johda velkomustuomioon ja maksuhäiriömerkintään. Moni velallinen maksaa koko velkansa pois viimeistään siinä vaiheessa, kun saa asiaa koskevan tiedoksiannon käräjäoikeudesta. Kun velka on maksettu kokonaan, peruutetaan haastehakemus käräjäoikeudesta ja velallinen säästyy tuomiolta ja maksuhäiriömerkinnältä. Kaikki lähetetyt ja käräjäoikeuksiin saapuneet haastehakemukset ovat kuitenkin mukana sekä perintätoimiston että tuomioistuinten tilastoissa.

Valittuna ajanjaksona on vuosina 2011–2015 aloitetut asiat sekä vuodelta 2016 neljän ensimmäisen kuukauden aikana aloitetut tapaukset. Tähän tilastoon on valittu tarkasteltavaksi jokaiselta vuodelta neljä kuukautta ja ne ovat kaikkina vuosi-

na samat, eli tammi-, huhti-, elo- ja joulukuu. Alkuperäisessä tilastossa oli lukema jokaiselle kuukaudelle, mutta valitut neljä kuukautta noudattelevat samaa suuntausta kuin alkuperäinen tilasto. Pylväskaavion ala-akselilla oleva ajankohta kuvaa siis perinnän aloitusaikaa ja itse pylväs kunkin aloitusajan kohdalla sitä, että kuinka monta prosenttia kyseisen kuukauden aikana aloitetuista tapauksista siirrettiin yhden vuoden sisällä oikeudelliseen perintään, eli haastettiin käräjäoikeuteen.

Kuvio 6. Perinnän aloituspäivästä vuoden sisällä oikeudelliseen perintään siirretyt asiat.

Kuviosta 6 on nähtävissä suuria eroja kuukausien välillä tilaston alkupäässä ja loppupäässä tilanne on tasoittunut. Joulukuussa vuonna 2012 aloitetuista perintätoimeksiannoista 57 prosenttia siirrettiin käräjäoikeuteen vuoden 2013 loppuun mennessä. Vastaava määrä vuoden 2013 joulukuussa aloitetuista toimeksiannoista oli 49 prosenttia. Vuonna 2014 joulukuussa aloitetuista tapauksista 29 prosenttia siirtyi oikeudelliseen perintään ja 2015 vuoden joulukuussa saapuneista toimeksiannoista enää vain 26 prosenttia päätyi oikeudelliseen perintään vuoden sisällä.

Haastehakemuksia laadittiin ensimmäisen vuoden sisällä perinnän aloittamisesta vähemmän vuosina 2011–2012 tulleista toimeksiannoista kuin heti perintälakiuudistuksen jälkeen saapuneista. Vuoden 2013 huhtikuun lukemaa saattaa omalta osaltaan selittää lakiuudistusten tuomat muutokset toimintatavoissa ja epävarmuus vapaaehtoisen perinnän tehokkuudesta tulevaisuudessa. Heti lakimuutoksen voimaan tulon jälkeen, eli myöhemmin kuin 16.3.2013 aloitetuista perintätoimeksiannoista siirtyi selvästi eniten asioita oikeudelliseen perintään seuraavan vuoden sisällä kuin muina ajankohtina aloitetuista tapauksista. Koko vuoden 2013 lueumat ovat korkealla tasolla verrattuna muihin vuosiin. Haasteelle vuoden sisällä aloittamispäivästä siirrettyjen tapausten määrä alkaa vähentyä vuonna 2014 tulleissa asioissa ensin keskimäärin 30 prosenttiin ja pysyttelee vuonna 2015 saapuneista asioista lähtien siellä noin 25 prosentin tienoilla.

Oikeudellinen perintä vuoden sisällä perinnän aloittamisajankohdasta oli tässä perintätoimistossa yleisempää vuonna 2013 aloitetuissa toimeksiannoissa ja on sen jälkeen vähentynyt merkittävästi. Näiden tietojen perusteella voidaan olettaa, että perintälain muutos vaikutti kyseisessä perintätoimistossa hetkellisesti oikeudellisen perinnän lisääntymiseen. Kuviosta 6 ei voida kuitenkaan vetää yleistäviä johtopäätöksiä, koska kyseiset tiedot on saatu vain yhdeltä toimijalta ja tarkasteluun otettiin vain ne tapaukset, jotka siirtyivät vuoden sisällä oikeudelliseen perintään.

6.4 Velka- ja saamissuhteisiin liittyvät haastehakemukset 2012–2016

Seuraavassa kuviossa (Kuvio 7) tarkastellaan käräjäoikeuksiin saapuneita velka- ja saamissuhteisiin liittyviä haastehakemuksia vuosien 2012–2016 väliseltä ajalta. Luvut sisältävät myös riitaisat, laajalla haastehakemuksella vireille tulleet asiat, mutta koska niiden määrä on pysynyt vuosittain kokonaismäärään nähden erittäin alhaisena, 536–756 kappaletta vuodessa, niitä ei ole tarpeen esittää omana tilastonaan, vaan ne sisältyvät kuviossa 7 esitettyihin lukuihin.

Tiedot on kerätty oikeusministeriön ylläpitämistä tilastoista, joissa esitellään vuosittain tuomioistuinten käsittelyaikoja, asiämääriä, henkilötövuosien määriä, tuloksellisuutta sekä vireillä olevia ja ratkaistuja asioita kappalemäärineen (Oikeusministeriö 2013). Käräjäoikeuksien työtilastoista voidaan suoraan tarkistaa

vuosittain saapuneiden velka- ja saamissuhteeseen liittyvien riidattomien, eli summaaristen hakemusten määrät. Saapuneiden haastehakemusten määrästä ei voi vetää suoria johtopäätöksiä annettujen velkomustuomioiden määriin, sillä osa velkomushaasteista peruutetaan ennen ratkaisun antamista, koska velallinen on joko maksanut koko velan tai on päästy muulla tavalla sopuun saatavan suorittamisesta.

Velkomusasioiden kokonaismäärä tässä tilastossa sisältää sekä yksityishenkilöitä että yrityksiä koskevia haastehakemuksia. Ehdottomasti suurin osa näistä on kuitenkin yksityishenkilöitä koskevia velkomusasioita. Mukana tilastoissa saattaa olla myös yhdistyksiä, säätiöitä, osuuskuntia tai kuolinpesiä, mutta näiden osuus kokonaismäärästä on häviävän pieni. (Kulmala 2017.)

Kuvio 7. Velka- ja saamissuhteeseen liittyvät haastehakemukset vuosittain 2012–2016. (Oikeusministeriö 2013; Oikeusministeriö 2014; Oikeusministeriö 2015; Oikeusministeriö 2016; Oikeusministeriö 2017 a.)

Yllä olevasta kuvioista 7 nähdään, että velkomusasioihin liittyviä haastehakemuksia saapui käräjäoikeuksiin yhteensä 288 346 kappaletta vuonna 2012. Summaa-

risten asioiden määrä oli siihen mennessä historiallisen korkea. Kappalemääräisesti eniten vuoteen 2011 nähden kasvoi juuri velka- ja saamissuhteisiin liittyvien asioiden määrä. (Oikeusministeriö 2013, 37–38, 64.)

Vuonna 2013 käräjäoikeuksiin saapui yhteensä 303 552 velkomusasiaan liittyvää haastehakemusta. Määrässä on vielä selvää nousua edellisvuoteen nähden, sillä haastehakemuksia saapui 15 206 kappaletta enemmän kuin vuonna 2012. (Oikeusministeriö 2014, 36–37, 63.)

Vuoden 2014 haastehakemusten määrässä nähdään selvä lasku edellisvuoteen verrattuna. Velka- ja saamissuhdetta koskevien asioiden haastehakemuksia saapui yhteensä 225 772 kappaletta, eli 77 780 haastehakemusta vähemmän kuin vuonna 2013. (Oikeusministeriö 2015, 32–33, 59.) Vuonna 2015 velkomusasioihin liittyvät haastehakemukset vähenivät entisestään. Velka- ja saamissuhteisiin liittyviä hakemuksia tuli vireille vain 214 714 kappaletta, eli laskua oli vuoteen 2014 nähden 11 058 haastehakemusta (Oikeusministeriö 2016, 59). Vuonna 2016 haastehakemusten määrä on ollut hienoisessa nousussa, sillä niitä saapui 7 137 kappaletta enemmän kuin aikaisempana vuonna, nostaen kokonaismäärän sinä vuonna 221 851 haastehakemukseen (Oikeusministeriö 2017 a, 60).

Tuomioistuinten työtilastoista voidaan havaita, että toisin kuin on aiemmin oletettu, oikeudellinen perintä ei itseasiassa ole lisääntynyt vuoden 2013 perintälakiuudistuksen voimaan tulon jälkeen muuten kuin hetkellisesti. Vuonna 2013 velkomusasioihin liittyviä haastehakemuksia tuli vielä enemmän kuin edellisenä vuonna, mutta tämän jälkeen haastehakemusten määrä on vähentynyt merkittävästi. Vuonna 2016 saapuneiden velkomusasioihin liittyvien haastehakemusten määrässä oli pieni nousu edellisvuoteen verrattuna, mutta lukema ei yllä edes vuoden 2014 tasolle ja on edelleen selvästi alhaisempi kuin vuoden 2013 lukema. Tuloksien perusteella voidaan siis sanoa oikeudellisen perinnän lisääntyneen hetkellisesti perintälakimuutosten voimaan tulon jälkeen vuonna 2013, mutta vähentyneen sen jälkeen selvästi. Perintälakiuudistus astui voimaan 16.3.2013 ja tämän jälkeen on perinnässä pitänyt noudattaa uudistettuja säännöksiä. Saattaa olla, että vuoden 2013 korkeassa haastehakemusten määrässä näkyy siirtymäaika, eli silloin

on mahdollisesti laitettu käräjäoikeuteen vireille sellaisia saatavia, joissa on ollut vanhan lain mukaiset perintäkulut täynnä tai lähes täynnä ja uuden lain mukaan enempää ei saa enää periä. Vanhan lain voimassaoloaikana syntyneet kulut saa vaatia haastehakemuksessa, mutta 16.3.2013 jälkeen on täytynyt huomioida, että vanhat ja uudet kulut eivät yhdessä ylitä uusia enimmäismääriä.

Oikeudellisen perinnän yleisyydestä ajatellaan luultavasti eri tavoin, riippuen siitä minkä kokoinen perintätoimisto on kyseessä. Isommilla toimijoilla on todennäköisesti kehittyneet analysointimenetelmät ja työkalut, joiden avulla perintäprosessia voidaan viedä kustannustehokkaammin eteenpäin ja toiminta on pitkälle automatisoitua. Tämä mahdollistaa myös sen, että saatavia pystytään perimään pidempään vapaaehtoisin perinnän kautta kuluitta, jos se nähdään kannattavana tai vastaavasti oikeudellinen perintä kannattamattomana. Pienemmissä perintätoimistoissa menee enemmän aikaa manuaaliseen työhön ja pidempi vapaaehtoinen perintä ilman velalliselta vaadittavia kuluja saattaa olla monin verroin kalliimpaa kuin isommassa perintätoimistossa. Oikeudellinen perintä ei välttämättä aina takaa onnistunutta lopputulosta, mutta voi olla monesti välttämätön askel velkojan oikeuksien turvaamiseksi. Saattaa siis hyvinkin olla, että oikeudellinen perintä on joissain yksittäisissä toimistoissa lakimuutosten myötä jopa lisääntynyt. Tuomioistuinten työtilastot kertovat kuitenkin selkeästi, mikä on tilanne kokonaisuutena arvioiden. Tilastossa on mukana muitakin kuin yksityishenkilöihin liittyviä velkomusasioita, mutta koska niiden osuus kokonaismäärästä on pieni ja ehdottomasti suurin osa velkomushaasteista on yksityishenkilöitä koskevia, voidaan tuloksista tehdä johtopäätöksiä (Kulmala 2017). Lakimuutosten jälkeen velkomusasioiden siirtäminen käräjäoikeuteen lisääntyi ainoastaan vuoden 2013 osalta, tämän jälkeen oikeudellinen perintä on vähentynyt merkittävästi. Vuonna 2016 velkomusasioihin liittyviä summaarisia haastehakemuksia saapui käräjäoikeuksien käsiteltäväksi 81 701 kappaletta vähemmän kuin vuonna 2013.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää mitä maksuhäiriömerkintöjen määrälle, perintäprosessille ja oikeudellisen perinnän yleisyydelle on tapahtunut vuoden 2013 perintälakiuudistuksen jälkeen. Yleisessä tiedossa on, että maksuhäiriömerkintöjen määrä on ollut viimeiset vuodet jatkuvassa kasvussa, mutta merkintöjen syihin ei ole kiinnitetty juurikaan huomiota. Edelleen saatetaan olettaa, että perintälakiuudistus on syypää maksuhäiriömerkintöjen määrän kasvulle. Monissa tutkimuksissa, joita lakimuutoksista on tehty vuonna 2013 tai heti sen jälkeen sekä hallituksen esityksessä (HE 57/2012), on pohdittu muutossäädösten vaikutusta ja arveltu, että oikeudellinen perintä tulee lisääntymään.

Tässä luvussa käydään läpi keskeisimmät tulokset, arvioidaan tutkimuksen luotettavuutta ja pätevyyttä sekä koko opinnäytetyöprosessin onnistumista. Luvun lopussa esitetään mahdollisia jatkotutkimusehdotuksia aiheesta.

7.1 Keskeisimmät tulokset

Lakiin saatavien perinnästä tehtiin tähän asti suurimmat muutokset yli neljä vuotta sitten. Lakiuudistukset astuivat voimaan 16.3.2013. Muutoksilla oli tarkoitus parantaa velallisen asemaa ja mahdollisuuksia vaikuttaa oikeuksiensa toteutumiseen, sekä kohtuullistaa perinnästä aiheutuvia kustannuksia. Perintäkulujen määrää porrastettiin aiemman kaksiportaisen pääomaperusteisen hinnoittelun sijaan kolmiportaiseksi ja kokonaiskuluvastuuta pienennettiin. Maksulliset perintätoimenpiteet rajattiin kahteen maksuvaatimukseen ja 1–2 maksusuunnitelmaan pääomasta riippuen. Velalle tehdyt suoritukset säädettiin kohdistettavaksi ensin pääomalle ja sen korolle ja vasta sen jälkeen perintäkuluille ja niiden koroille. Muutoksella haluttiin parantaa perintäkulujen läpinäkyvyyttä ja sekä velallisen että tuomioistuimen mahdollisuutta valvoa vaadittujen perintäkulujen todellista määrää.

Kuluttajansuojalain 7 lukuun tehtiin samana vuonna muutoksia alle 2000 euron suuruisten kuluttajaluottojen korkokattoja koskien ja samalla tarkennettiin säännöksiä luotonantajan velvollisuudesta tarkistaa luotonhakijan taloudellinen tila entistä tarkemmin ennen luottopäätöstä. Toimenpiteillä oli tarkoitus osaltaan hilli-

tä ylivelkaantumista rajoittamalla korkokuluja pienemmissä luotoissa ja velvoittamalla luotonmyöntäjää tutkimaan hakijan tilannetta muutenkin kuin pelkät luototiedot tarkistamalla. Kuluttajansuojalain 7:17a § säädökset pienten luottojen korkokatosta loivat uuden ilmiön, jossa luottorajaa nostettiin ja luotiin vähintään 2000 euron suuruisia joustolimiittituotteita, joista kuluttaja voi tehdä haluamiaan nostoja. Koska myönnetty luoton kokonaismäärä on 2000 euroa tai enemmän, ei korkokattolaki tule sovellettavaksi. Tämä on saattanut omalta osaltaan johtaa siihen, että kuluttajaluottojen pääoma on noussut pienten luottojen kadotessa markkinoilta lakimuutosten vuoksi.

Velalliselle annettiin vuoden 2013 perintälakiuudistuksessa enemmän valtaa päättää perintäprosessin kulusta oman asiansa kohdalla. Laissa säädettiin oikeudesta pyytää vapaaehtoisen perinnän keskeyttämistä, jonka jälkeen velalliselta ei saa enää vaatia perintäkuluja, vaikka saatavan perintää jatkettaisiin vapaaehtoisin toimin. Perinnän keskeytyspyyntö ei kuitenkaan aiheuta velkojalle velvollisuutta siirtää saatavaa oikeudelliseen perintään. Säännöksen tarkoitus oli antaa velalliselle mahdollisuus päästä vähemmillä perintäkuilla, jos taloudellinen tilanne oli jo valmiiksi hankala ja velkaa ennestään useille eri tahoille. Velan nopeampi siirtäminen oikeudelliseen perintään nähtiin hyödyllisenä myös hallituksen esityksessä 57/2012, koska ylivelkaantuminen saataisiin siten nopeammin katkaistua velkomustuomion ja maksuhäiriömerkinnän myötä. Perintälakiin lisättiin myös velalliselle oikeus kiistää saatavan peruste tai määrä. Kiistämisen jälkeen perintää ei saa jatkaa, paitsi jos velallinen ei esitä kiistämiselle mitään perusteita, joilla olisi vaikutusta maksuvelvollisuuteen. Hyvän perintätavan mukaan velkojan tulisi tiedustella velalliselta tarkempia perusteita kiistämiselle, mikäli ne on aiemmin esitetty niin ylimalkaisesti tai epäselvästi, että ei ole selvää saako saatavan perintää jatkaa vai ei.

Hallituksen esityksessä 57/2012 arvioitiin lakimuutosten vaikuttavan pääosin positiivisesti kotitalouksiin, jotka kärsivät maksuvaikeuksista. Perintäkulujen rajoittamisen ja perinnän keskeyttämismahdollisuuden vuoksi velkaantuneille jäisi enemmän rahaa käyttöönsä varsinaisten velkojensa lyhentämiseen ja normaaliin kulutukseen. Tähän näkökulmaan ei tässä tutkimuksessa varsinaisesti keskitytty,

mutta käytännössä vapaaehtoisen perinnän keskeyttämisellä säästää enintään toisen maksullisen maksuvaatimuksen hinnan, eli parhaimmillaankin vain 25 euroa, jos perinnän keskeyttää heti ensimmäisen maksuvaatimuksen saatuaan sekä tietenkin maksusuunnitelmakulun, jos ei tee maksusopimusta perintätoimiston kanssa. Säästettyjen kulujen sijaan velan päälle tulevat oikeudenkäyntikulut sekä mahdolliset ulosoton taulukkomaksut. Maksuvaikeuksiin ajautuneiden kotitalouksien tilanne ei varsinaisesti rahallisesti parane perinnän keskeyttämisoikeuden vuoksi, mutta prosessin nopeutuminen on hyödyksi niille, joilla on useita velkoja eikä lainkaan maksuvaraa. Perintäkulujen ja maksullisten toimenpiteiden rajoittaminen on vähentänyt velallisilta vaadittavia vapaaehtoisen perinnän kuluja ja lakimuutos on hyödyksi velallisen näkökulmasta katsottuna.

Hallituksen esityksen arviot kansalaisen yhteiskunnallisen aseman vahvistumisesta lakimuutosten myötä ovat toteutuneet, sillä kuluttajavelallisella on nykyään enemmän keinoja vaikuttaa siihen, miten hänen velka-asioitaan käsitellään perinnässä. Velallinen voi pyytää keskeyttämään vapaaehtoisen perinnän, kiistää saatavan perusteen sekä havaita helpommin liian suuret perintäkulut ja riitauttaa ne tarvittaessa.

Lakimuutosten ei arveltu vaikuttavan pitkällä tähtäimellä viranomaisiin, kuten käräjäoikeuksiin ja ulosottoihin, koska velkojien ajateltiin pitävän suuremmassa arvossa perinnän tuloksellisuutta, eikä sitä miten paljon kuluja ovat oikeutettuja toimenpiteistä veloittamaan. Oikeudellisen perinnän arveltiin silti lisääntyvän josain määrin, mutta ei merkittävästi. Tutkimustuloksista selvisikin, että oikeudellinen perintä on vuoden 2013 pienen nousun jälkeen vähentynyt ja velkomusasioihin liittyviä haastehakemuksia on vuosina 2014–2016 saapunut käräjäoikeuksiin reilusti vähemmän kuin lakimuutosten voimaan tulon aikaan. Ulosottoviranomaisten työmäärän muuttumista ei tässä työssä tutkittu, joten siihen ei voida ottaa kantaa.

Lakimuutosten myötä velkojat ja perintätoimistot ovat joutuneet entistä tarkemmin arvioimaan, että miten perintää kannattaa toteuttaa. Maksullisten maksuvaatimusten määrä on rajattu kahteen ja sen jälkeen suoritettavat toimenpiteet tehdään

käytännössä perintää suorittavan tahon omalla kuluriskillä. Oikeudellinen perintä ei ole automaattinen toimenpide, sillä siitä syntyy kuluja myös haastehakemuksen laatijalle, se saattaa olla pitkä prosessi eikä mikään takaa, että velalliselta saadaan koskaan sen kautta yhtään suoritusta velalle. Lakimuutokset ovat osittain synnyttäneet perintätoimistoille tarpeen kehittää toimivia työkaluja tehokkaan päätöksenteon tueksi. Olemassa olevaa tietoa analysoidaan ja käytetään nykyään hyödyksi enemmän, eikä oikeudelliseen perintään välttämättä siirrytä yhtä rutiinimaisesti kuin muutama vuosi sitten. Isommat toimijat voivat toteuttaa tätä laajemmin suurempien resurssien ja automatisoidumman toiminnan myötä. Pienemmissä perintätoimistoissa on saatettu mennä enemmän siihen suuntaan, että vapaaehtoisen perinnän prosessi on lyhentynyt ja saatavia siirretään entistä useammin oikeudelliseen perintään.

Tutkimuksessa on pyritty saamaan vastaukset tutkimusongelmaan ja tutkimuskysymyksiin analysoimalla tilastoja kolmelta eri tekijältä, eli luottotietorekisterin ylläpitäjältä, tuomioistuimilta sekä perintäyrittäjältä. Pääasialliset aineistot ovat olleet Suomen Asiakastiedon ylläpitämä tilasto maksuhäiriöisten yksityishenkilöiden lukumääristä vuosina 2007–2016, joista tässä tutkimuksessa keskityttiin vuosiin 2013–2016, sekä oikeusministeriön julkaisemat tuomioistuinten työtilastot vuosilta 2012–2016. Oheismateriaalina on käytetty perintäyrittäjien X tilastoja maksuhäiriömerkintöjen kokonaismääristä vuosina 2013–2016 ja vuoden sisällä perintätoimeksiannon aloituspäivästä oikeudelliseen perintään siirrettyjen kuluttajasaatavien lukumääristä vuosina 2011–2016.

Perintätoimiston järjestelmästä saadut tilastot rekisteröityjen maksuhäiriömerkintöjen kokonaismäärästä sekä vuoden sisällä perinnän aloittamisesta oikeudenkäyntiin siirretyistä tapauksista myötäilevät tuomioistuinten työtilastoja. Maksuhäiriömerkintöjen kokonaismäärä on laskenut kyseisen perintätoimiston järjestelmässä olevilla henkilöillä yli 240 000 merkinnällä vuodesta 2013 vuoteen 2016. Tässä tilastossa on mukana myös muilta velkojilta samalla aikavälillä tulleita maksuhäiriömerkintöjä. Perinnän aloituspäivästä vuoden sisällä oikeudelliseen perintään siirrettyjen tapauksien määrä on perintätoimistossa laskenut vuosien aikana. Vuonna 2013 aloitetuista tapauksista 41–70 prosenttia siirrettiin haasteha-

kemuksen myötä käräjäoikeuden käsittelyyn vuoden kuluessa. Vuonna 2014 vastaava luku oli 28–35 prosenttia kuukaudesta riippuen ja vuonna 2015 aloitetuista perintätoimeksiannoista oikeudelliseen perintään siirtyi vuoden sisällä enää vain 25–27 prosenttia. Vuoden 2016 huhtikuussa aloitetuissa tapauksissa oikeudelliseen perintään on siirtynyt vuoden aikana 25 prosenttia asioista. Selvä piikki tilastossa nähtiin heti perintälakimuutoksen voimaan tulon jälkeen aloitetuissa toimeksiannoissa, joista 70 prosenttia siirtyi käräjäoikeuteen seuraavan vuoden sisällä. Tässä näkyy luultavasti osittain lakimuutoksen vaikutus perintäprosessiin ja se, että tietoja analysoitiin vähemmän tai ei ehkä ollenkaan. Haasteelle siirtyneiden tapauksien määrä oli selvästi muita vuosia korkeammalla vuonna 2013 aloitetujen asioiden osalta, jonka jälkeen määrät lähtivät laskuun.

Vaikka maksuhäiriömerkinnän omaavien henkilöiden määrä on Suomen Asiakastieto Oy:n mukaan kasvanut jatkuvasti viime vuosien aikana, on uusien maksuhäiriömerkinnän saaneiden henkilöiden määrä ollut kuitenkin pienessä laskussa. Tästä voidaan päätellä, että maksuhäiriömerkinnät kasautuvat aiempaa enemmän niille, joilla on jo ennestään merkintöjä. Tilastot jatkavat noususuuntaisina sen vuoksi, että uusia maksuhäiriöisiä henkilöitä tulee edelleen suuri määrä vuosittain ja monelle maksuhäiriörekisterissä jo olevalle henkilölle syntyy jatkuvasti lisää merkintöjä esimerkiksi ulosoton varattomuusesteiden myötä, eivätkä nämä henkilöt pääse poistumaan tilastoista. Jokaisesta velasta tulee uusi merkintä joka kerta, kun asia uudistetaan velkojan toimesta ulosottoon ja se palautuu sieltä esteellä. Yhdellä henkilöllä voi olla kymmenittäin eri velkoja eikä lainkaan maksukykyä, jolloin merkintöjä tulee ulosotosta tasaisena virtana. Maksuhäiriömerkintä poistuu rekisteristä vasta neljän vuoden kuluttua sen syntyajankohdasta, kun merkintöjä on enemmän kuin yksi, ja sen vuoksi henkilö voi pysyä osana tilastoa vuosikausia. Maksuhäiriömerkintöjä omaavien kokonaismäärä on siis edelleen kasvussa, mutta uusien henkilöiden päätyminen rekisteriin on saatu ainakin tilapäisesti käännettyä laskusuuntaan.

7.2 Tutkimuksen luotettavuus ja pätevyys

Tutkimuksen pätevyudessa on kysymys siitä, että mittaako tutkimus juuri sitä mitä oli tarkoituskin mitata ja luotettavuudessa siitä, että voitaisiinko tutkimus toistaa ja saada samanlaisia tuloksia (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2013, 231). Tässä työssä tarkoituksenmukaisinta oli tutkia maksuhäiriömerkintöjen kokonaismäärää valmiista tilastoista Suomen Asiakastieto Oy:n julkaisuista, että asiasta saataisiin mahdollisimman ajantasainen ja luotettava kuva sekä tietoa myös aiempien vuosien tilanteesta. Oikeudellisen perinnän yleisyyttä on tarkasteltu oikeusministeriön julkaisemista tuomioistuinten työtilastoista. Tutkimusaineisto on koottu siis julkisesti saatavilla olevasta sekundaaridatasta, joten tutkimus olisi näiden osalta toistettavissa samanlaisin numeerisin tuloksin. Tutkimustulosten tulkinnassa on käytetty osin myös omaa kokemusta perintäalalta, joka heikentää jonkin verran tulosten yleistettävyyttä. Lisäksi tuomioistuinten työtilasto käsittää pienen määrän muita kuin yksityishenkilöitä koskevia haastehakemuksia, joten ihan täysin varmoja päätelmiä siitä ei voida tehdä. Toistettavuus heikentyisi myös perintätoimiston tilastojen osalta, jotka eivät ole julkisesti saatavilla. Aiemmin mainitut julkiset tilastot ja julkaisut ovat olleet tutkimuksessa pääroolissa ja johtopäätökset on tehty niiden perusteella. Perintätoimiston tilastot ovat vain suuntaa-antavia, koska niihin ei sisälly kaikki maksuhäiriömerkinnän saaneet henkilöt, vaan ainoastaan heidän järjestelmässään tarkasteltavalla aikavälillä olleet henkilöt merkintöineen.

Tutkimustulokset antoivat vastauksen johdannossa esitettyyn tutkimusongelmaan eli siihen, onko perintälakiuudistus lisännyt oikeudellisen perinnän yleisyyttä ja vaikuttanut siten maksuhäiriömerkintöjen määrään. Opinnäytetyöstä saadaan vastaukset myös tutkimuskysymyksiin, jotka olivat seuraavat: Miten perintälakia muutettiin kuluttajasaatavien perinnän osalta 16.3.2013 voimaan tulleessa uudistuksessa? Minkälaisia vaikutuksia lakimuutoksella on ollut velallisiin ja perintäprosessiin? Ovatko lakimuutokset lisänneet oikeudelliseen perintään siirtymistä? Miten maksuhäiriömerkintöjen määrä on muuttunut vuosina 2013–2016?

Tutkimusta voidaan pitää siinä mielessä pätevänä, että sen avulla on saatu vastaus juuri siihen mitä on haluttukin mitata ja arvioida. Luotettavuuden puolesta puhuu

pääasiallinen tutkimusaineisto, eli julkiset tilastot, joiden avulla tutkimus voitaisiin niiltä osin toistaa. Luotettavuutta heikentää kuitenkin omalta osaltaan se, että jokainen tilasto, jota tutkittiin, oli koostettu keskenään hiukan eri tavalla ja ne mitasivat eri asioita. Johtopäätöksiä tekemiseen keskenään erilaisten tilastojen aineistoista vaikuttaa osittain tulosten tulkitsijan oma kokemus tai subjektiivinen näkemys. Lisäksi aineistoissa oli mukana myös tutkimuksen kannalta epäolennaisia tekijöitä. Tutkimustuloksista voidaan tehdä johtopäätöksiä, mutta niiden yleistettävyyteen tulee suhtautua pienellä varauksella.

7.3 Opinnäytetyöprosessin arviointi

Tutkimuksen tekeminen oli erittäin hyödyllistä oman työni kannalta ja uskon tämän olevan hyödyksi myös muille perintäalalla työskenteleville. Opinnäytetyötä tehdessäni tutustuin entistä paremmin perintälakiin, siihen tehtyihin muutoksiin ja sen taustalla oleviin hallituksen esityksiin. Maksuhäiriömerkintöjen määrään, syihin ja seurauksiin paneutuminen syvensi tietämystäni aiheesta, joka ei varsinaisesti perintäalan palveluneuvojan erikoisosaamisalaan kuulu, mutta josta velalliset usein kyselevät paljon.

Opinnäytetyön aiheen päätettyäni otin ensin selvää mitä aiempia tutkimuksia aiheesta löytyy. Huomasin, että monet perintälakimuutoksiin liittyvistä tutkimuksista oli tehty heti lakimuutoksen astuttua voimaan, jolloin ei ollut vielä saatavana aineistoa tai tilastoja siitä, miten muutokset ovat todellisuudessa vaikuttaneet perintäprosessiin. Maksuhäiriömerkintöjen määrän muutoksien tarkastelua en löytänyt aiemmista aiheeseen liittyvistä tutkimuksista, siksi halusin tämän ajankohtaisen ja keskustelua herättävän näkökulman työhöni.

Teoreettisen viitekehyksen kokoaminen oli mielestäni vaivatonta, koska aiheesta on paljon kirjallisuutta, lainsäädöksiä, hallituksen esityksiä sekä erilaisia julkaisuja. Oma taustani perintäalalla helpotti myös teorian kirjoittamista ja suurin ongelmani oli ehkä pysyä alkuperäisessä rajauksessa, ettei aihe lähtisi liiaksi rönsyilemään. Teoriaosuuteen pyrin kasaamaan kattavat pohjatiedot perintäprosessista, luottotietotoiminnasta, maksuhäiriömerkinnöistä, perintälaista sekä siihen tehdyistä muutoksista kuluttajaperinnän osalta. Tarkoituksena oli, että teoriaosuuden jäl-

keen perintäalaa vähemmän tuntevan henkilönkin olisi helpompi ymmärtää saatuja tutkimustuloksia. Yritin kiinnittää huomiota siihen, että alalla ja lainsäädännössä käytetyt termit ja käsitteet avattaisiin tekstissä ymmärrettävästi. Yksi merkittävistä haasteista empiirisessä osuudessa oli se, saanko avattua tutkimustulokset helposti ymmärrettäviksi.

Oman arvioni mukaan tutkimus on onnistunut kokonaisuutena, koska tuloksista saatiin vastaukset kysymyksiin, miten maksuhäiriömerkintöjen määrä on muuttunut, mitä oikeudellisen perinnän yleisyydelle on tapahtunut ja miten perintäprosessi on lakimuutosten myötä kehittynyt. Tutkimus toteutui alkuperäisen suunnitelman mukaisesti ja aikataulutus oli melko realistinen.

7.4 Jatkotutkimusehdotukset

Tutkimuksen aikana mietin, että olisi ollut ehkä mielenkiintoista verrata erikokoisia perintätoimistoja keskenään ja esimerkiksi haastattelujen avulla selvittää, että onko perintäprosessi muuttunut eri yrityksillä eri tavoin vuoden 2013 perintälakimuutosten myötä. Lisäksi tutkimukseen voisi ottaa mukaan yhdeksi näkökulmaksi sen, mihin suuntaan kehitystä on yrityksissä viety perintälakiuudistuksen jälkeen.

Tämän tutkimus voitaisiin myös toistaa muutamien vuosien kuluttua, mikäli lainsäädäntö on pysynyt samana. Silloin nähtäisiin, mihin suuntaan oikeudellisen perinnän yleisyys on lähtenyt kehittymään ja saadaanko maksuhäiriöisten yksityishenkilöiden lukumäärää käännettyä ollenkaan laskusuuntaiseksi.

LÄHTEET

Aarnio, S. & Vahvelainen, J. 1994. Hyvä perintätapa, käytännön sopimus- ja perintäoikeutta. 1. painos. Juva. WSOY.

Aluehallintovirasto 2017. Perintä. Viitattu 26.2.2017. <https://www.avi.fi/web/avi/perinta>

Fine vakuutus- ja rahoitusneuvonta 2015. Maksuhäiriömerkinnän vaikutus vakuutus- ja pankkipalveluihin. Viitattu 28.1.2017. <https://www.fine.fi/media/julkaisut-2015/maksuhairiomerkinna-vaikutus-vakuutus-ja-pankkipalveluihin-2015.pdf>

HE 199/1996. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi saatavien perinnästä ja laeiksi eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta. Finlex. Viitattu 26.2.2017. <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/1996/19960199>

HE 178/1998. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi perintätoiminnan luvanvaraisuudesta. Finlex. Viitattu 26.2.2017. <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/1998/19980178>

HE 57/2012. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kaupallisten sopimusten maksuehdoista, laiksi saatavien perinnästä annetun lain muuttamisesta ja eräiksi niihin liittyviksi laeiksi. Finlex. Viitattu 4.3.2017. <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2012/20120057#idp3352704>

HE 78/2012. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kuluttajansuojalain 7 luvun, eräiden luotonantajien rekisteröinnistä annetun lain sekä korkolain 2 §:n muuttamisesta. Finlex. Viitattu 22.4.2017. <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2012/20120078>

Hirsijärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2013. Tutki ja kirjoita. 15.–17. painos. Helsinki. Tammi.

Karttunen, T., Laasanen, H., Sippel, L., Uitto, T. & Valtonen, M. 2012. Juridiikan perusteet. 1.–3. painos. Helsinki. Sanoma Pro Oy.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2014. Perintäkulut ja perinnan eteneminen. Viitattu 3.9.2017. <https://www.kkv.fi/Tietoa-ja-ohjeita/Maksut-laskut-perinta/perintakulut-ja-perinnan-eteneminen/>

KKO:1987:105. Korkeimman oikeuden ennakkopäätös. Finlex. Viitattu 9.4.2017. <http://www.finlex.fi/fi/oikeus/kko/kko/1987/19870105>

Koulu, R., Havansi, E., Korkea-aho, E., Lindfors, H. & Niemi, J. 2009. Insolvenssioikeus. 3. uudistettu painos. Helsinki. WSOYpro.

Koulu, R. & Lindfors, H. 2013. Velkavastuun toteuttaminen luottoyhteiskunnassa. 1. painos. Helsinki. Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta.

Kulmala, K. 2017. Kysymys tuomioistuinten työtilastoista. Email pohjanmaa.ko@oikeus.fi 10.10.2017. Tulostettu 10.10.2017.

Kuluttajaliitto 2016. Maksuhäiriömerkinnän vaikutukset. Viitattu 28.1.2017. <https://www.kuluttajaliitto.fi/tietopankki/oman-talouden-hallinta/velkaantuminen-ja-maksuhairiot/maksuhairiomerkinna-vaikutukset/>

L 1.1.1734/4. Oikeudenkäymiskaari. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 10.3.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1734/17340004000>

L 27.9.1919/122. Laki elinkeinon harjoittamisen oikeudesta. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 3.9.2017. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1919/19190122001>

L 20.1.1978/38. Kuluttajansuojalaki. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 22.4.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1978/19780038>

L 22.4.1999/513 a. Laki saatavien perinnästä. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 26.2.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1999/19990513>

L 22.4.1999/513 b. Laki saatavien perinnästä. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 28.1.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990513>

L 15.8.2003/728. Laki velan vanhentumisesta. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 29.1.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030728>

L 21.1.2005/28. Laki saatavien perinnästä annetun lain muuttamisesta. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 4.3.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2005/20050028>

L 11.5.2007/527. Luottotietolaki. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 18.12.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070527>

L 15.6.2007/705. Ulosottokaari. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 29.1.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070705>

L 18.1.2013/31. Laki saatavien perinnästä annetun lain muuttamisesta. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 4.3.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2013/20130031>

L 15.3.2013/207. Laki kuluttajansuojalain 7 luvun muuttamisesta. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 25.5.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2013/20130207>

Lappalainen, J., Frände, D., Havansi, E., Koulu, R., Niemi-Kiesiläinen, J., Nyland, A., Rautio, J., Sihto, J. & Virolainen, J. 2007. Prosessioikeus. 2. uudistettu painos. Helsinki. WSOYpro.

LaVM 30/1998 vp. Lakivaliokunnan mietintö. Viitattu 4.3.2017. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Mietinto/Documents/lavm_30+1998.pdf

LaVM 14/2004 vp. Lakivaliokunnan mietintö. Viitattu 4.3.2017. <https://www.eduskunta.fi/FI/Vaski/sivut/trip.aspx?triptype=ValtiopaivaAsiakirjat&docid=lavm+14/2004>

Lindström, J. 2011. Luotonvalvonta ja saatavien perintä. 3. uudistettu painos. Helsinki. Talentum.

Lindström, J. 2014. Luotonvalvonta ja saatavien perintä. 4. uudistettu painos. Helsinki. Talentum.

Niemi, M-L. 2014. Luotto-oikeus. 1. painos. Helsinki. Talentum.

Oikeus.fi 2016. Tuomioistuinten maksut. Viitattu 10.3.2017. https://oikeus.fi/tuomioistuimet/karajaoikeudet/fi/index/maksut_1/tuomioistuintenmaksut.html

Oikeusministeriö 2013. Tuomioistuinten työtilastoja vuodelta 2012. Viitattu 1.5.2017. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/76466/omth_21_2013_tyotilastot_2012.pdf?sequence=1

Oikeusministeriö 2014. Tuomioistuinten työtilastoja vuodelta 2013. Viitattu 1.5.2017. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/76526/omth_16_2014_tuomioist_tilastoja_2013_96_s_lopull.pdf?sequence=1

Oikeusministeriö 2015. Tuomioistuinten työtilastoja vuodelta 2014. Viitattu 1.5.2017. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/76591/omth_23_2015_tumioist_tyotlastot3.pdf?sequence=1

Oikeusministeriö 2016. Tuomioistuinten työtilastoja vuodelta 2015. Viitattu 1.5.2017. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/76636>

Oikeusministeriö 2017 a. Tuomioistuinten työtilastoja vuodelta 2016. Viitattu 1.5.2017. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79563/OMTH_19_2017_Tuomioistuinten_tyotilastoja.pdf?sequence=1

Oikeusministeriö 2017 b. Arviomuistio pikaluottosääntelyn kehittämisvaihtoehtoista. Viitattu 12.10.2017. https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/d31aeb71-63a2-4003-9876-b0c0591699b9/65db22e5-fe65-477e-84c6-c226b451def0/MUISTIO_20170515224500.pdf

Oikeusministeriön asetus 14.12.2001/1311. Oikeusministeriön asetus vastapuolen maksettavaksi tuomittavista oikeudenkäyntikuluista oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 c §:ssä tarkoitetuissa asioissa. Finlex. Viitattu 10.3.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2001/20011311>

Pönkä, P. & Willman, P. 2005. Käytännön perintäopas. 1. painos. Helsinki. Edita.

Suomen Asiakastieto Oy 2012. Luottotietomerkinnot ja niiden tallennusajat. Viitattu 18.12.2016. <http://www.asiakastieto.fi/documents/46608/82318/luottotietomerkinnot2012.pdf/50736b7f-0d1f-4d27-9d33-7ed0304d540a>

Suomen Asiakastieto Oy 2016. Neljännesmiljoona kuluttajaa sai viime vuonna maksuhäiriömerkintöjä. Viitattu 28.5.2017. <http://www.mynewsdesk.com/fi/asiakastieto/pressreleases/neljaannesmiljoona-kuluttajaa-sai-viime-vuonna-maksuhaeirioemarkintoejae-1287445>

Suomen Asiakastieto Oy 2017 a. Maksuhäiriötilastot 2016. Viitattu 30.4.2017. <http://www.mynewsdesk.com/fi/asiakastieto/documents/suomen-asiakastieto-oy-maksuhaeirioetilastot-2016-63266>

Suomen Asiakastieto Oy 2017 b. Maksuhäiriöt keskittyvät yhä useammin samoille henkilöille. Lehdistötiedote. Viitattu 30.4.2017. <http://www.mynewsdesk.com/fi/asiakastieto/pressreleases/maksuhaeirioet-keskittyvaet-yhae-useammin-samoille-henkiloeille-1723409>

Suomen Asiakastieto Oy 2017 c. Maksuhäiriöisten henkilöiden määrän kasvulle ei näy loppua. Viitattu 30.4.2017. <https://www.asiakastieto.fi/web/fi/uutiset/maksuhairioisten-henkiloiden-maaran-kasvulle-ei-nay-loppua.html>

Suomen Asiakastieto Oy 2017 d. Positiivisen luottotiedon käyttö katkaisisi velkaantumiskiirteen. Lehdistötiedote. Viitattu 1.5.2017. <http://www.mynewsdesk.com/fi/asiakastieto/pressreleases/positiivisen-luottotiedon-kaeyttee-katkaisisi-velkaantumiskiirteen-1779256>

Takuu-Säätiö 2016. Käräjäoikeuden ja ulosoton ilmoittamat maksuhäiriömerkinnät. Viitattu 28.1.2017. <http://www.takuusaatio.fi/tietoa-jaratkaisuja/maksuhairiomerkinna/merkinnat-ja-niiden-voimassaoloaika/karajaoikeuden-ja>

Talouselämä 2013. Maksuhäiriöiden määrä kasvaa: Perintälaki syypää. Verkko-lehti. Viitattu 4.3.2017. <http://www.talouselama.fi/uutiset/maksuhairioiden-maara-kasvaa-perintalaki-syypaa-3446586>

Valtioneuvosto 2016. Ulosoton sähköistä asiointia lisätään. Tiedote. Viitattu 29.1.2017. http://valtioneuvosto.fi/artikkeli/-/asset_publisher/ulosoton-sahkoista-asiointia-lisataan

Willman, P. 1999. Perinnän opas. 1. painos. Helsinki. Edita.

